

Prevenција rodno uvjetovanog nasilja u radu s muškim izbjeglicama

Priručnik za izobrazbu stručnjaka

Projekt: FOMEN: Fokus na muškarcima: Prevenција rodno uvjetovanog nasilja u radu s muškim izbjeglicama i migrantima (REC-RDAP-GBV-AG-2018 –856614)

Siječanj 2021.

Napisali Moritz Theuretzbacher, Dean Ajduković, Silvia Amazzoni, Martina Čarija, Heinrich Geldschläger, Álvaro Ponce, Elli Scambor, Marc Gärtner, Despina Syrri i Daliah Vakili

Ova publikacija je nastala uz financijsku potporu Programa o pravima, jednakosti i građanstvu Europske Unije sporazumom o dodjeli bespovratnih sredstava br. 856614. Projekt je sufinanciran od strane Ureda pokrajine Štajerske za društvena pitanja, rad i integraciju u Republici Austriji i Ureda za udruge u Republici Hrvatskoj.

Punu odgovornost za sadržaj ove publikacije snosi FOMEN projektni tim i on ni na koji način ne odražava stavove Europske komisije, Ureda pokrajine Štajerske za društvena pitanja, rad i integraciju u Republici Austriji i Ureda za udruge u Republici Hrvatskoj.

Uvod

Program za izobrazbu stručnjaka (eng. CBP ili *Capacity Building Program*) usmjeren je na pružanje rodno osjetljivih preventivnih usluga. Program za izobrazbu je razvijen kao dio europskog projekta FOMEN (2019.-2021.) uz sufinanciranje Ureda za udruge u Republici Hrvatskoj i Ureda pokrajine Štajerske za društvena pitanja, rad i integraciju (eng. *Province of Styria – Social Affairs, Work and Integration*) Republike Austrije. Projektni tim se sastoji od partnera iz 6 europskih zemalja: Austrije, Hrvatske, Njemačke, Grčke, Italije i Španjolske. Osmišljeni su moduli te metode i alati za izobrazbu stručnjaka s fokusom na rodnu osjetljivost i prevenciju rodno uvjetovanog nasilja kroz intersekcionalni pristup.

Moduli predstavljeni u ovom priručniku sastavni su dio Programa za izobrazbu. Izobrazba je namijenjena podučavanju stručnjaka koji rade s izbjeglicama i migrantima. Ciljana grupa uključuje učitelje, trenere, savjetovatelje, radnike na terenu, pružatelje prvog smještaja, psihologe, socijalne radnike, edukatore i ostale koji su uključeni u neposredni rad s izbjeglicama i migrantima.

Cilj izobrazbe jest osposobiti stručnjake za provođenje rodno osjetljivog rada na prevenciji rodno uvjetovanog nasilja s muškim izbjeglicama. Analizom potreba provedenom u sklopu projekta FOMEN utvrđeno je da postoji potreba za daljnjom izobrazbom i razvijanjem kapaciteta za rad s izbjeglicama: „Mali broj sudionika smatra da su dovoljno educirani i pripremljeni na rad s muškarcima* za program prevencije nasilja, iako su tu potrebu izrazili svojim rukovoditeljima“ (FOMEN Needs Analysis 2020: 43). Mnogim stručnjacima nedostaju znanje, vještine i kompetencije, te osjećaju potrebu za podizanjem svijesti o temama migracija i nediskriminacije, patrijarhata i muževnosti. Stoga je razvijen ovaj Program za izobrazbu o ovim i povezanim pitanjima.

Izobrazba se sastoji od 24 jedinice koje su probno provedene u svim državama iz kojih su partneri projekta FOMEN, a usmjerena je na:

- podizanje svijesti o potrebi pristupa koji je usmjeren na rodnu osjetljivost i prevenciju nasilja u radu s muškim izbjeglicama i migrantima,
- poticanje razmišljanja o rodnim stereotipima, tradicionalnim konceptima muževnosti i časti,
- podizanje razine znanja o prevenciji nasilja i alternativa nasilju
- pružanje metoda i alata za rad s muškim izbjeglicama usmjerenih na prevenciju nasilja
- poboljšavanje stručne prakse u radu s muškim izbjeglicama i migrantima.

Program za izobrazbu sadrži ažurne informativne materijale, uključuje saznanja iz recentnih istraživanja te interaktivne metode poput igre uloga i studija slučaja. Izobrazbu o ovim temama važno je provesti na način koji će poticati osjećaj sigurnosti kod stručnjaka koji u programu sudjeluju te im približiti proces vođenja grupe.

Program za izobrazbu je utemeljen na FOMEN standardima kvalitete, koji su razvijeni na temelju već spomenute analize potreba sa skupinom korisnika kojima je projekt namijenjen (muškarci* migranti i izbjeglice te stručnjacima koji s njima rade u obrazovanju i drugim područjima). Moduli od kojih je program sastavljen pomažu stručnjacima pri pripremi odgovarajućih uvjeta za provedbu rodno osjetljive izobrazbe u svim državama sudionicama projekta, ali i drugim državama.

Napomene:

- "Jedinice" se odnose na vremenski format od 45 minuta (tj. školski sat).
- Većina modula može se provesti mrežno: više detalja je dano u opisima modula. Na temelju našeg iskustva s mrežnim formatima, predlažemo da se uključe potrebne pauze kako bi se održala koncentracija i postigli željeni ishodi izobrazbe: nikad nemojte održavati više od dvije jedinice za redom bez barem jedne kraće ili duže pauze između njih.
- Provedba programa s muškim migrantima često iziskuje posredovanje prevoditelja. Iznimno je važno ulogu prevoditelja shvatiti ozbiljno i obratiti pozornost na točnost, kulturalnu osjetljivost i ostala pitanja vezana uz sadržaj. Čak i naizgled male nepravilnosti u prijevodu mogu dovesti do velikih nesporazuma, pogotovo s obzirom na to da se one često razjasne tek kada su već dovele do komunikacijskih i emocionalnih poteškoća.

Moduli programa

1. Modul: Dobrodošli	1
2. Modul: Rod i muževnost	6
3. Modul: Rodno uvjetovano nasilje	13
4. Modul: Utjecaj medija i medijske politike na migrante	19
5. Modul: Kulturalna osjetljivost i suzbijanje rasizma	25
6. Modul: Komunikacija i govor (tijela)	35
7. Modul: Prevencija nasilja	44
8. Modul: Briga o sebi, primjena stečenog znanja i povratne informacije	49

1. Modul: Dobrodošli

Trajanje

2 jedinice

Teme

Uvod u

- Pozadinu projekta
- Voditelje
- Grupu sudionika
- Pravila i očekivanja

Obrazovni ciljevi

Cilj prvog modula je upoznavanje i stvaranje povezanosti grupe sudionika i trenera. Sudionike treba upoznati s pozadinom i ciljevima projekta. Također se trebaju postaviti jednostavna pravila koja će odrediti kako grupa želi da se sastanci provode i kako žele da suradnja bude strukturirana. Ovaj proces je namijenjen zbližavanju sudionika i poticanju osjećaja kontrole i sudjelovanja. Modul je usredotočen i na prihvaćanje raznolikosti životnih iskustava među sudionicima i isticanje važnosti interseksionalnosti u radu s migrantima i izbjeglicama.

Detaljan opis

Početni evaluacijski upitnik

Objasnite o čemu je upitnik i zašto su nam upitnici potrebni. Budite jasni oko dobivanja pristanka sudionika za popunjavanje upitnika. Podijelite evaluacijske upitnike poslije uvoda u FOMEN projekt i program.

Uvod

- Predstavite sebe i FOMEN projekta. Usredotočite se na iskustva u području rodne osjetljivosti, prevencije nasilja i rada s muškarcima izbjeglicama.
- Napravite kratki uvod zašto je potrebno da davatelji usluga budu educirani o temama rodne osjetljivosti, prevencije nasilja, mentalnog zdravlja i dobrobiti, ulozi jezika i komunikacije, interseksionalnosti i kulturalne osjetljivosti. Objasnite kako program namjerava ovo ostvariti.
- Pripremite *flipchart* i zapišite teme svakog sastanka, kao i datum i vrijeme trajanja. Predstavite sadržaj modula i objasnili kako planirate strukturirati svaki sastanak.
- Međusobno upoznavanje: Zamolite sudionike da se predstave imenom i prezimenom, profesionalnim iskustvom i ostalim informacijama koje smatraju bitnima za upoznavanje. Možete koristiti i kreativnije metode upoznavanja (npr. Što volite jesti za doručak? Koliko ste dugo putovali do radionice? Na kojoj se lokaciji

osjećate najugodnije?). Metoda upoznavanja uglavnom ovisi o strukturi grupe, da li se sudionici već poznaju ili se vide po prvi put.

Pravila

Pitajte sudionike što im je potrebno kako bi se osjećali ugodno u grupnom radu i sudjelovanju na radionici. Primjeri:

- *Što Vam je potrebno kako biste mogli otvoreno govoriti i osjećati se sigurnima?*
- *Koja pravila bismo trebali postaviti kako biste se osjećali ugodno u ovoj grupi?*
- *Kako možemo voditi kvalitetne rasprave?*
- *Koliko i koje informacije koje podijelite s grupom trebaju ostati među članovima grupe?*
- *Možemo li prihvatiti tuđa mišljenja? U grupi će postojati proturječni stavovi. Ako se ne slažete s nekim, potrudite se biti uljudni u svom odgovoru.*

Napišite ključne riječi na ploču. Ponovite ih verbalno. Možete pitati sudionike što kao trener možete učiniti u slučaju da netko od njih mora prekinuti govornika. Bitno je unaprijed razmišljati o ovome i ponuditi neke prijedloge, no moguće je da će i sudionici imati vlastite ideje. Najbolje je da se sudionici među sobom dogovore o većini pravila grupnog rada. Proces dogovora bi trebao biti minimalno kontroliran kako bi potaknuo zbližavanje među sudionicima i doveo do veće razine samo-regulacije u slučaju kršenja pravila. Međutim, potrebno je da kao trener primijenite neka pravila utemeljena na konceptu sigurnih i hrabrih prostora (eng. *safe and brave spaces*):

- „Složite se da se ne slažete i uljudno prihvatite prijedore“: Različita mišljenja će biti uvažena, odvijat će se uljudne rasprave o ishodištu različitih mišljenja i stanovišta
- „Razlikovanje namjere i posljedica“: Namjera neke radnje promatrat će se odvojeno od njenih posljedica, kroz otvorenu raspravu kada je emocionalno blagostanje drugih ugroženo
- „Uključivanje po izboru“: Sudionici sami za sebe odlučuju kada se žele uključiti u neku raspravu ili ju napustiti i obrazlažu svoje odluke
- „Poštovanje“: Sudionici pokazuju poštovanje prema drugima i prosuđuju kako će ga pokazati na aktivan način
- „Napadi su zabranjeni“: Sudionici neće verbalno nauditi jedni drugima, neće kritike na svoje izjave ili ponašanje razumjeti kao napad i bit će otvoreni za kritiku.

Upozorite sudionike da će slične postupke provoditi s grupama za intervenciju s izbjeglicama. Pitajte ih zašto su temeljna pravila i koncept sigurnih i hrabrih prostora bitni u radu s muškim izbjeglicama.

Očekivanja

Pitajte sudionike koja su njihova očekivanja:

- *„Što želite razmotriti na sljedećim sastancima, o čemu želite naučiti više?“*
- *„Postoji li nešto što želite podijeliti s grupom?“*

Prijedloge i pitanja i zapišite ih na *flipchart*.

Metoda: „Ja – Ja ne“ (vidi Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 1.1)

- Predstavite ovu metodu kao vježbu koja omogućuje međusobno upoznavanje i predstavljanje raznolikih osobnih povijesti sudionika.
- Metoda „Ja – Ja ne“ koristi osobna pitanja na koja je ponekad teško dati istinit odgovor. Istaknite da je „laganje“ predviđeni dio metode. Bitno je da je prije provođenja stvorena ugodna atmosfera (sigurni i hrabri prostori).
- Označite strane sobe koristeći ploču ili papir označen s „Ja“ i „Ja ne“.
- Sudionici se trebaju postaviti na jednu od dvije strane prostorije ovisno o njihovim odgovorima na postavljena pitanja. Istaknite da moraju odabrati jedan ili drugi odgovor (nema sredine), ali da je laganje dopušteno.
- Zatim počnite s prvim pitanjem (vidi pitanja ispod). Nakon svakog pitanja bitno je na da sudionici trenutak ostanu u rasporedu koji su zauzeli shodno njihovom odgovoru. Promotrite tko je u „Ja“ i „Ja ne“ podgrupi. Navedite sudionike da prate promjene u sastavima podgrupa nakon svakog pitanja. Pitajte ih kako se njihovi osjećaji mijenjaju s obzirom na postavljeno pitanje i grupacije sudionika. Po strukturi podgrupa moguće je razaznati pripadnosti određenoj društvenoj skupini.
- Kada ste završili s postavljanjem pitanja, sudionici imaju priliku postaviti vlastita pitanja. Istaknite da grupa mora prihvatiti pitanje te da ono mora biti primjereno.
- Kako bi se održala pažnja ne bi trebalo postaviti previše pitanja.

Pitanja za metodu „Ja – Ja ne“:

- *Tko je učio svirati glazbeni instrument kao dijete?*
- *Tko je državljanin države u kojoj živi?*
- *Tko ima više od dvoje braće ili sestara?*
- *Tko može sa sigurnošću isplanirati svoju profesionalnu i financijsku budućnost za sljedećih pet godina?*
- *Tko svakodnevno koristi društvene medije?*
- *Tko je odrastao u kućanstvu koje je posjedovalo više od 50 knjiga?*
- *Tko je jednom ili više puta koristio narkotike?*
- *Tko ide na godišnji odmor svake godine?*
- *Tko je barem jednom pozvao policiju zbog svjedočenja obiteljskom nasilju (u susjedstvu)?*
- *Tko tečno govori više od dva jezika?*
- *Tko je barem jednom ovisio o uslugama prevođenja verbalne komunikacije ili pisanog teksta za međusobno razumijevanje?*
- *Tko je barem jednom strastveno poljubio muškarca*?*
- *Tko je barem jednom puta strastveno poljubio ženu*?*
- *Tko voli pjevati?*
- *Tko voli plesati?*
- *Tko se osjeća kao da pripada društveno diskriminiranoj grupi?*
- *Tko radi u profesiji za koju se školovao?*
- *Tko je već sudjelovao u edukaciji za prevenciju nasilja?*

Pitanja su dobno primjerena i moraju se preoblikovati sukladno kontekstu.

Pitanja za promišljanje nakon metode:

- *Kako ste se osjećali kada ste bili sami na jednoj strani?*
- *Kako ste se osjećali kada ste bili u velikoj grupi?*
- *Što Vas je iznenadilo?*
- *Što Vas je motiviralo da postavite sebi i drugima pitanja na kraju vježbe?*
- *Jesu li sva pitanja otkrivala informacije jednake važnosti za Vaš život?*
- *Postoji li neko pitanje koje nije spomenuto, a za Vas ima posebno značenje?*
- *Zašto su neke karakteristike koje se spominju u metodi posebno značajne i koje su to?*

Zaključak

Pitajte grupu je li nešto ostalo nejasno, imaju li neka dodatna pitanja ili primjedbe. Bitno je da ponovite ključne odrednice završene radionice i napravite uvod za sljedeće module. Istaknite mogućnost ponovnog osvrta na apsolvirane module. Uvijek sudionicima ponudite mogućnost da iznose svoja iskustva i poglede.

Obrazovni materijali

- Flipchart
- Marker

Očekivani ishodi učenja

Sudionici će dobiti pregled sadržaja radionica. Upoznat će se s trenerom i ostalim sudionicima. Uvidjet će svoj položaj unutar grupe i grupne dinamike. Upoznat će se s pristupom usmjerenim na prihvaćanje raznolikosti na kojem je ovaj program utemeljen. Prikazat će im se važnost intersekcionalnosti te rodne i kulturalne osjetljivosti u radu s muškim migrantima i izbjeglicama.

Vještine

Promišljanje i oblikovanje svojih potreba, razmišljanje o primjerenom i neprimjerenom ponašanju u grupnom kontekstu, dijeljenje grupnih iskustava, dijeljenje svojih potreba u kontekstu male grupe

Znanje

Teme i koncepti vezani uz koncept i sadržaje FOMEN, grupna dinamika, pokazatelji sigurnih i hrabrih prostora (vidi gore), intersekcionalnost

Stavovi

Otvorenost za prihvaćanje koncepta sigurnih i hrabrih prostora u radu s muškim izbjeglicama, briga o sebi u grupnom okruženju, osjetljivost prema različitim osobnim povijestima, prihvaćanje pristupa usmjerenog na prihvaćanje raznolikosti.

Prilagodbe i varijacije

Ovaj modul ne zahtijeva fizičku prisutnost. Kada se provodi u mrežnom/digitalnom okruženju, potrebno se usredotočiti na uspostavljanje sigurnih i hrabrih (mrežnih) prostora koliko god je to moguće (privatnost, zabrana snimanja, mogućnost utišavanja mikrofona, itd.).

Potrebno je provesti mrežni inicijalni evaluacijski upitnik.

Metoda „Ja – Ja ne“ ne zahtijeva fizičku prisutnost. Umjesto da se pozicioniraju u fizičkom prostoru, sudionici mogu upaliti kamere i podići ruku u slučaju da je njihov odgovor pozitivan. Kako god da se vježba provodi, potrebno je uključiti kratku pauzu nakon svakog pitanja i utvrditi virtualni raspored grupa, tj. tko od sudionika i koliko sudionika je podiglo ruku ili nije.

Izvori

- Ali, D. (2017) Safe Spaces and Brave Spaces. Historical Context and Recommendations for Student Affairs Professionals. NASPA Policy and Practice Series, 2.
- Portal Intersektionalität: www.portal-intersektionalitaet.de
- Stadlbauer, J., Scambor, E. (2019) Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG
- https://www.diakonie-wuerttemberg.de/fileadmin/Diakonie/Arbeitsbereiche_Ab/Migranten_Mg/Mg_Rassismuskritische_Broschuere_vollstaendig.pdf

2. Modul: Rod i muževnost

Trajanje

3 jedinice

Teme

- Koncept roda
- Rodni odnosi/Rodne uloge
- LGBTIQ+
- Od hegemonске (eng. *hegemonic masculinities*) do brižne muževnosti (eng. *caring masculinities*)

Obrazovni ciljevi:

Modul je usmjeren na podizanje rodne osviještenosti kroz:

- Poticanje općenitog razumijevanja rodno povezanih izazova
- Podizanje svijesti: kako vrijednosti i norme utječu na stvarnost koju proživljavamo, potiču stereotipe i podržavaju strukture koje proizvode nejednakosti
- Promišljanje o vlastitim rodnim stereotipima i modelima rodni odnosa
- Podizanje razine znanja o modelu hegemonске muževnosti i kako ga preobraziti u brižnu muževnosti
- Podizanje razine znanja o LGBTIQ+ terminologiji i odnosima
- Poticanje stajališta utemeljenih na rodnoj jednakosti u multikulturalnom kontekstu

Detaljan opis

Uvod

Sastanak treba započeti kratkim uvodom u kojemu pitate sudionike koja su njihova očekivanja u vezi teme „Rod i Muževnost“:

Razumijevanje i promatranje stava izbjeglica o rodni pitanjima iziskuje prihvaćanje činjenice da su muškarci* i žene* koji traže azil ili imaju pravo na zaštitu, kao i sve osobe, podložni osobni, društveni, kulturalni, obiteljski, ekonomski i poslovni predrasudama. Nužno je primijeniti pristup orijentiran na rodnu jednakost i kod sastavljanja tima trenera. Kao trener trebate pripaziti na specifične potrebe pojedinaca poput žena* i muškaraca* koji su bili podvrgnuti mučenju i nasilju, maloljetnika bez pratnje, obitelji sa samohranim roditeljem, žrtvama trgovine ljudima i pripadnicima LGBTIQ* skupina (lezbijke, homoseksualci, biseksualne osobe, transrodni ljudi, interseksualci).

Rod je jedan od ključnih osobina svake osobe i ne možemo ga zanemariti – moramo ga prihvatiti, poticati i vrednovati. Manjak rodne perspektive u sferi migracija, azila i integracijske politike može dovesti do negativnih posljedica kod žena* i muškaraca*. Te posljedice se odražavaju kroz rodne stereotipe koji utječu na međuljudske odnose i pridonose neravnomjernoj raspodjeli moći u afektivni odnosima između muškaraca* i žena* i pripadnika LGBTIQ+ skupina.

Pojmovi „spol“ (eng. *sex*) i „rod“ (eng. *gender*) često dovode do nerazumijevanja i neispravno se koriste kao da su sinonimi. Što uključuje pojam „spol“ i kako se koristi?

Pojam „spol“ dijeli ljude na muškarce, žene i interseksualce. Novorođenoj djeci pri rođenju je pripisan spol ovisno o izgledu njihovih spolnih organa. Nečiji spol uključuje fizičke karakteristike, poput reproduktivnih organa i sekundarnih spolnih karakteristika, i genetske karakteristike (XY kromosomi određuju muški spol, a XX kromosomi ženski spol).

Kada koristimo pojam „rod“ mislimo na obrasce ponašanja i ostale društveno određene aspekte vezane za određeni spol. Rod je promjenjiva i dinamična dimenzija koja se oblikuje za vrijeme razvoja pojedinca sukladno različitim kulturalnim, religioznim, društvenim i ekonomskim značajkama. „Djeca se rađaju kao ženska, muška ili interseksualna (spol); zatim uče kako biti djevojčice i dječaci i postaju žene* i muškarci* (rod). Rod obuhvaća skup karakteristika koje označuju pripadnost kategoriji dječak ili djevojčica, muškarac* ili žena* u određenom društvu i kulturi u kojoj se ti odnosi definiraju“.¹

Rasprava sa sudionicima o pojmovima „spol“ i „rod“

- Možete potaknuti raspravu tako da sudionike upitaju za primjere za pojmove spol i rod. Mogu ih potaknuti i da podijele kako su očekivanja njihovih obitelji utjecala na/sputala/poduprla njihovo stajalište o rodnim ulogama.
- Pitajte prevoditelje koji sudjeluju u obuci kako su pojmovi spol i rod prevedeni na njihovim jezicima i jesu li otkrili nove pojmove za ova dva koncepta u radu s izbjeglicama.

Uvedite koncept rodnog stereotipa: „Rodni stereotip je generalizirano stajalište ili predrasuda o određenim karakteristikama, osobinama ili ulogama za koje se smatra da ih trebaju posjedovati ili ispunjavati žene* i muškarci*². Rodni stereotip je štetan kada ograničava sposobnost žene* ili muškarca* da razvija svoje sposobnosti, ostvaruje profesionalnu karijeru i stvara odluke o vlastitom životu“.

Metoda: „Idealan muškarac* nasuprot stvarnog muškarca*“ (vidi Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 2.2). Možete koristiti sljedeća pitanja:

- Što mislite kako bi žena* opisala idealnog muškarca*? Koje osobine treba imati?
- Što mislite kako bi muškarac* opisao idealnog muškarca*? Koje osobine treba imati?
- Što mislite kakav je prosječan muškarac* s kojim žene* dolaze u dodir svakodnevno. Koje su njegove osobine?
- Prisjetite se nekog muškarca* kojeg poznajete i poštujete. Što cijenite o njemu? Usporedite ga s idealnim muškarcem* i prosječnim muškarcem* koje ste opisali.

¹UNHCR, Sexual and Gender Violence against Refugees, Returnees and Internally Displaced Persons. 2003

²Office of the High Commissioner for Human Rights, OHCHR

Cilj rasprave: Ova vježba prikazuje kako društvo pojedincima nameće modele muževnosti i ženstvenosti. Rodni stereotipi čine temelj neravnoteže moći i nasilnog ponašanja. Kako biste istražili očekivanja vezana za rod, možete koristiti metodu pričanja priče. Detaljan opis se nalazi u Metodama programa za izobrazbu stručnjaka (Metoda 2.3 i Metoda 2.4.).

Obje aktivnosti imaju za cilj:

- Proučavanje stereotipa o muževnosti i ženstvenosti
- Određivanje kako rodni stereotipi utječu na očekivanja o konceptu roda
- Proučavanje muške i ženske solidarnosti

Od modela hegemonске do brižne muževnosti: Muževnost je često opisana kao unutarnja srž koja čini muškarce* muškarcima* i razlikuje ih od žena*: to je skup fizičkih, psiholoških i društvenih karakteristika. Međutim, muževnost također uključuje skup vjerovanja i ponašanja koje muškarci* prihvaćaju kako bi se uklopili u rodne norme koje su dominantne u određenom kontekstu i vremenskom razdoblju. Muževnost stoga nije nešto što je inherentno i što muškarci* posjeduju, nego je to nešto što oni rade. Muškarci* osjećaju snažan društveni pritisak da obrane svoje pripadanje određenom konceptu muževnosti. Od sudionika tražimo odgovore na sljedeća pitanja kako bismo ih potaknuli na promišljanje o određenim situacijama:

- Koliko često muškarci* u mojem životu skrivaju svoju ranjivost?
- Ako ste muškarac*, sjetite se zadnjeg puta kada ste bili suočeni sa značajnim privatnim problemom, nečime što Vam je uzrokovalo napetost, sram, strah ili tugu i trajalo je nekoliko dana.
- Ako ste žena*, sjetite se zadnjeg puta kada je Vama blizak muškarac* imao sličan problem.
- Ako ste muškarac*, sjetite se što radite u takvim trenucima. Ako ste žena*, sjetite se što Vama blizak muškarac* radi u takvim trenucima.

Dajte sudionicima 10 minuta da promisle o odgovorima na postavljena pitanja i naprave bilješke. Nakon toga, podijelite sudionike u male grupe (3/4 osobe) i dopustite im da rasprave svoje odgovore. Možete potaknuti razmišljanje pitanjima: „Da li šutljivost muškaraca* utječe na Vaš život? Ako da, kako?“

Potencijalni odgovori: Reakcije muškaraca* na privatne probleme: „Ne mogu se žaliti“, „Progutam gorku pilulu i nastavim sa životom“, „Zašto bih razmišljao o tome“, slijeganje ramenima, tišina, gledanje u nebo.

Ponašanja koja pokazuju da osoba prolazi kroz emocionalnu bol i skrivaju ju: povlačenje u sebe, tišina, neumjerena konzumacija alkohola, pretjerana ljutnja, rizično ponašanje, neobjašnjive fizičke boljke, prekomjeran rad, kronična dosada.

Kada muškarci* tvrde na da ne znaju što osjećaju, to ne znači nužno da žele izbjeći intimnost, nego samo da nikad nisu naučili kako se nositi s takvim situacijama. Neke potencijalne posljedice toksične/hegemonске muževnosti na muškarce* su sljedeće:

- Ne traži pomoć kada mu treba
- Usamljenost i osjećaj bespomoćnosti
- Opterećenje s previše odgovornosti

- Potiskivanje osjećaja i ignoriranje tuđih
- Ne dopušta drugima da saznaju da i muškarcima* treba pomoć i da trebaju razgovarati o svojim problemima

Pokrenite grupnu raspravu, potaknite svakog sudionika da ponudi svoj doprinos: Što su moja uvjerenja? Kako da prestanem slijediti načela hegemonске/toksične muževnosti?

Dajte sudionicima nekoliko minuta da promisle o odgovorima na postavljena pitanja, zatim ih podijelite u manje grupe da rasprave svoje odgovore i podijele ih s ostatkom grupe.

- Kako bi ostali mogli razumjeti naša uvjerenja bitno ih je izraziti, no mnogi to ne rade sve dok ona nisu dovedena u pitanje.
- Iako je ponekad teško razmrsiti proturječnosti između naših uvjerenja i našeg ponašanja, takav postupak može biti i konstruktivan.
- Kada se ponašamo u skladu s našim uvjerenjima osjećamo se dobro i možemo racionalno razmišljati. Kada naše ponašanje nije u skladu s našim uvjerenjima, osjećamo se nesigurno, podvojeno, samokritično i defenzivno.
- Dopustite si da osjećate svoje emocije i da ih izrazite.
- Budite uzor djeci u Vašoj zajednici.
- Naučite svoju djecu da izražavaju svoje osjećaje.

LGBTQI+

Osim pojmova „spol“ i „rod“, potrebno je obrazložiti određene koncepte vezane uz rodni identitet i seksualnu orijentaciju koji također mogu dovesti do zabune. Način na koji koristimo ove termine uvelike variraju ovisno o dijelu svijeta u kojemu živimo, kao i našoj dobi, jeziku i društvenim normama zajednice kojoj pripadamo. Kratica LGBTQ+ odnosi se na koncepte koji nisu univerzalni. Moramo poštovati osobnu autonomiju kada opisujemo nečiji identitet. Ovakvi koncepti i fenomeni trebaju biti istraženi i u ostalim kulturama kako bismo izbjegli diskriminaciju, ugnjetavanje, itd. Kada se bavimo LGBTQI+ odnosima moramo prihvatiti da na naše stajalište utječu eurocentrizam i kulturalni relativizam.

Poradite na terminologiji (Vidi metodu LGBTQ Vokabular u priručniku Metode programa za izobrazbu stručnjaka).

Razumijevanje sljedećih osam pojmova je ključno za rad s pripadnicima LGBTQI+ skupina. Stavite svaki od ovih termina u jednu od tri kategorije, zapišite značenje termina i razlog zbog kojeg ste ga stavili u određenu kategoriju.

- Vježbanje
- Spol/Spolne karakteristike
- Seksualna orijentacija
- Lezbijka
- Transrodnost
- Homoseksualac
- Interseksualac
- Biseksualac

KOGA VOLITE

DA LI SE OSJEĆATE KAO MUŠKARAC,
ŽENA, DRUGI SPOL ILI NIJEDAN SPOL

VAŠA GENETIKA I/ILI
FIZIČKO TIJELO

Pripadnici LGBTQI+ skupina diljem svijeta žrtve su zločina iz mržnje, torture, oduzimanja slobode, kriminalizacije i diskriminacije u pitanjima zapošljavanja, obiteljskog života, zdravstvene skrbi i edukacije zbog svog roda, seksualne orijentacije, stvarnog ili pretpostavljenog rodnog identiteta.

Kršenje ljudskih prava – uključujući zločine iz mržnje, zlostavljanje i kolektivno silovanje – se odvija ne samo u zemljama koje kriminaliziraju istospolne odnose ili gaje visoke razine predrasuda prema pripadnicima LGBTQ+ skupina, nego i u državama za koje se smatra da su zaštitnički orijentirane prema ljudskim pravima. Pripadnici LGBTQ+ skupina često su izloženi nasilju zbog toga što se ne mogu prilagoditi društveno determiniranim rodnim ulogama.

Nakon provedene terminološke vježbe, podijelite grupu u manje grupe od 4/5 osoba i podijelite im opise slučajeva. Neka pročitaju kratke tekstove i rasprave sa svojom grupom kako bi se oni ponašali u takvoj situaciji. Zatim razmotrite isto s cijelom grupom.

Slučaj 1: Dječak* koji živi sa svojim roditeljima sam dolazi do obiteljskog centra. Kaže da misli da je transrodan i zamoli da ga uputite na odgovarajuće službe. Kaže da mu je teško jer skriva svoj rodni identitet. Brine se da ga obitelj neće podupirati ako im se otvori. Kaže da ga maltretiraju u školi zbog toga što je previše ženstven. Ovo je podijelio samo s najboljim prijateljem i s Vama.

Slučaj 2: Tridesetogodišnja žena* tražiteljica azila dolazi u Vaš ured. Kaže da je u depresiji jer će deportirati nju i brata. Zabrinuta je zato što će ju trajno rastaviti od partnerice. Kaže da ne može reći svojem bratu da je joj je partnerica žena*. Radije bi bila odvojena od svojeg brata, ako tako mora biti, nego od svoje partnerice. Kaže da promišlja o samoubojstvu jer ju situacija toliko uznemiruje.

Slučaj 3: Muškarac* je zabrinut zbog toga što je njegov dvadeset petogodišnji sin u romantičnoj vezi s muškarcem*. Kaže da sina želi poslati natrag u zemlju rođenja kako bi mu rodbina ugovorila brak sa ženom*. Vjeruje da će to izliječiti njegovog sina od homoseksualnosti i spasiti obiteljsku čast i ugled. Zabrinuti ste oko mogućnosti da će postati, ili već je, nasilan prema svom sinu.

Zanimljivo je vidjeti kako bi svaka grupa pristupila slučajevima i na koji način bi komunicirali s klijentima. Pitajte ih jesu li ikad iskusili sličnu situaciju.

Zaključak:

- Kako se osjećate u vezi sadržaja ovog modula?
- Je li Vam neka od ponuđenih ideja bila zanimljiva?
- Mislite li da ćete naići na izazove ako implementirate cijeli ili dio modula? Kakve?

Obrazovni materijali

- *Flipchart* i blokovi papira
- Markeri
- Papiri s pitanjima

Očekivani ishodi učenja

Sudionici će naučiti važnost preispitivanja svojih stavova o rodu i muževnosti. Osvijestit će da rodne norme oblikuju odnose moći između muškaraca* i žena* koje su društveno određene i mogu se mijenjati. Promišljanje kako utječu rodna nejednakost i osobine povezane s muževnosti u obiteljskom / svakodnevnom životu, pogotovo ako dolaze iz drugačijih kulturalnih okruženja. Prevladati društvene barijere povezane s rodom i muževnosti.

Nadalje, sudionici bi trebali moći:

- Razumjeti koncept LGBTQ+ skupina
- Preispitati neke od postojećih mitova i predrasuda vezanih za LGBTQ+ skupine
- Nositi se s potencijalnim rodno obilježenim slučajevima

Vještine

Razmišljanje o određenim temama u grupnom okruženju, dijeljenje iskustva.

Izražavanje svojih misli u grupnom kontekstu na edukativan način.

Znanje

Informacije o konceptu roda kao društvenog/kulturalnog fenomena i kritičko razmišljanje o muževnosti.

Stavovi

Kritička refleksija o prihvaćanju muških i ženskih modela i njihovog utjecaja na naš rodni identitet.

Prilagodbe i varijacije

Modul i metode ne zahtijevaju fizičku prisutnost – mogu se provesti kroz mrežne/digitalne radionice. Možete podijeliti sudionike u grupe putem mrežne platforme (ovo nije moguće

napraviti na svakoj platformi!). Također mogu zabilježiti doprinose sudionika na online listovima ili uživo.

Izvori

- UNHCR, Sexual or Gender Violence towards Refugees, Returnees and IDPs). Guidelines for prevention and response (2003).
<https://www.siproimi.it/wp-content/uploads/2018/08/SPRAR-Manuale-Operativo-2018-08.pdf>
- PROVIDE_Operational-GuideLines:
<https://www.ismu.org/protocol-provide-guidelines-italiano/>
- Working with lesbian, Gay, bisexual, transgender & intersex persons in forced displacement:
<https://www.refworld.org/pdfid/4e6073972.pdf>
- Working with Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex (LGBTI) Persons in Forced Displacement and the Humanitarian Context (2017)
https://lgbti.iom.int/sites/default/files/Module%201%20Foundation%20topics/Module%2001_Participant%20Workbook_Sept2017.pdf

3. Modul: Rodno uvjetovano nasilje

Trajanje
3 jedinice
Teme
<ul style="list-style-type: none"> • Razvijanje svijesti o oblicima rodno uvjetovanog nasilja (RUN) i njegovom prepoznavanju • Učestalost rodno uvjetovanog i obiteljskog nasilja • Mnogostruke posljedice RUN-a • Pravna regulativa vezana za borbu protiv RUN-a
Obrazovni ciljevi
<ul style="list-style-type: none"> • Osvijestiti sveprisutnost RUN-a i povećati prepoznavanje raznih oblika RUN-a • Promišljanje vlastitih stavova prema RUN-u • Naučiti koji su indikatori RUN-a • Osvijestiti mnogostruke posljedice nasilja za žrtve, počinitelje, obitelji i društvo • Razumjeti pravnu regulativu vezanu za smanjivanje i prevenciju RUN-a
Detaljan opis
<p><u>Razumijevanje pojma RUN</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Uvedite temu RUN-a tako što ćete pitati sudionike da navedu popis stvari za koje smatraju da su primjeri ovakve vrste nasilja (zapišite ih na <i>flipchart</i>). • Prikažite slajd sa sljedećom definicijom RUN-a Ureda Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR): Rodno uvjetovano nasilje se odnosi na štetne radnje usmjerene prema pojedincima ovisno o njihovom rodu. Utemeljeno je na rodnoj nejednakosti, zlouporabi moći i štetnim normama. • Potaknite sudionike da ukratko komentiraju sadržaj ove definicije i usporede ju sa svojim iskustvom s RUN-om. • Prikažite slajd koji sadrži nacionalnu pravnu definiciju RUN. • Objasnite da se RUN odnosi na seksualnu, fizičku, psihološku i ekonomsku povredu osobe bilo kojeg spola, iako su žrtve u velikoj većini djevojčice* i žene*, a počinitelji dječaci* i muškarci*, zbog čega je RUN rodno obilježen fenomen. Sastavni dijelovi RUN-a su prisila, kontrola i nejednakosti u moći uključenih strana, a to se postiže nasilnim činovima, prijetnjama nasiljem ili manipulacijom. • Istaknite da se RUN događa u svim kulturama, društvenim okruženjima, socioekonomskim klasama, javnom i privatnom životu. Međutim, većina slučajeva je povezana s intimnim partnerima i obiteljskim kontekstom. • U slučajevima poput izbjeglištva, kada su životna neizvjesnost, stres i frustracije povećani te dolazi do transformacije tradicionalnih rodni uloga, rizik izlaganju RUN-u također se povećava. Kako bismo primjereno odgovorili na to potrebna je koordinirana strategija u zajednici koja uključuje različite razine ekologije i sudjelovanje brojnih dionika (Vidi Modul 7 – Prevencija nasilja).

- Prikažite slajd s osnovnim podacima koji prikazuju učestalost nasilja muškaraca* nad ženama* u partnerskim odnosima. Podaci trebaju prikazivati nacionalnu statistiku viktimizacije žena* i muškaraca* u razdoblju od najmanje 5 godina.

Oblici RUN

- Prikažite slajd s pojmovima koji se odnose na različite oblike nasilja zabilježenim u krugovima: strukturalno, fizičko, psihološko nasilje i emocionalno zlostavljanje, ekonomsko zlostavljanje, seksualno i reproduktivno nasilje (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 3.1). Podijelite radne materijale na kojima su navedeni različiti obrasci ponašanja ispod određenog oblika nasilja kako bi sudionici mogli lakše pratiti i ponijeti popis sa sobom (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Prilog 3.1). Ukratko razmotrite svaki oblik nasilja pozivajući se na popis primjera nasilnog ponašanja.
- Strukturalno nasilje se odnosi na nasilje uzrokovano nejednakim životnim šansama, bilo to zbog podrijetla, pripadanja različitim društvenim grupama, rodne pripadnosti, dobi, seksualne orijentacije ili statusa državljanstva. Odražava se u nejednakom pristupu resursima i uslugama (obrazovanje, zaposlenje i poslovno napredovanje, nejednaka plaća za isti posao) dostupnim ženama* u usporedbi s muškarcima* ili pripadnicima neke manjinske grupe, uključujući izbjeglice.
- Potaknite 3 sudionika da navedu jedan primjer strukturalnog nasilja kojem su bili svjedok i da rasprave njegove potencijalne uzroke.
- Fizičko nasilje uključuje fizičke činove kojima je druga osoba ugrožena, ograničena u fizičkom kretanju ili ozlijeđena, kao npr. prijetnja vatrenim ili hladnim oružjem, zarobljavanje u kutu sobe, šamaranje, udaranje rukom ili nogom, mlaćenje, gušenje, povlačenje kose, paljenje cigaretom, probadanje ili ozljeđivanje drugim oružjem, držanje osobe u zaključanoj prostoriji, izbacivanje osobe iz doma, itd. Ograničavanje i uskraćivanje hrane i zdravstvene skrbi također su oblici fizičkog nasilja. Fizičko nasilje može biti lakše ili teže i ostavlja psihološke posljedice na žrtvi. Fizičko nasilje je lakše prepoznati nego ostale oblike nasilja, a kada ostavlja tjelesne tragove lakše ga je dokumentirati tijekom kaznene istrage. Fizičko kažnjavanje djece je također vrsta fizičkog obiteljskog nasilja.
- Potaknite 2 do 3 sudionika da podijele s grupom svoja iskustva fizičkog nasilja u bliskim odnosima kojem su svjedočili.
- Psihološko nasilje i emocionalno zlostavljanje uključuje vrste ponašanja koje uzrokuju strah i emocionalnu uznemirenost kod žrtve, kao npr. prijeteće ponašanje, zastrašivanje, vrijeđanje, ponižavanje, maltretiranje, prisiljavanje, ignoriranje, ucjenjivanje, društveno izoliranje, uhođenje, kontroliranje, kontinuirani napadi na dostojanstvo, uništavanje vrijednih ili voljenih predmeta, sramoćenje, itd. Psihološko zlostavljanje uglavnom postaje gore s vremenom i može postati i normalizirano do te mjere da ga ni žrtve više ne prepoznaju. Može eskalirati u fizičko zlostavljanje. Prijetnja fizičkim nasiljem, pogotovo jednom ostvarena, psihološki utječe tako da povećava kontrolu koju počinitelj ima nad žrtvom.
- Psihološko i emocionalno zlostavljanje ima za cilj kontroliranje druge osobe, uglavnom partnera/ice i kroz izoliranje od potpore, iskorištavanje, uskraćivanje

samostalnosti i određivanje svakodnevnog ponašanja žrtve. Počinitelj ovakvim postupcima uništava žrtvinu autonomiju i samopoštovanje. Zlostavljanje ove vrste teško je primijetiti u trenutku kada je visoka razina kontrole nad žrtvom već uspostavljena. Strah od prethodnog fizičkog nasilja i uništavanje samopoštovanja često su dostatni za održavanje kontrole nad partnericom.

- Potaknite 2 do 3 sudionika da podijele s grupom svoja iskustva psihološkog nasilja u bliskim odnosima kojem su svjedočili.
- Ekonomsko zlostavljanje je kontrola nad pristupom ekonomskim resursima, financijsko podčinjavanje osoba i oduzimanje mogućnosti da se brinu same za sebe, kao npr. uskraćivanje materijalnih dobara, dopuštanje pristupu maloj količini novaca, striktna kontrola nad načinom trošenja novaca, prisiljavanje drugoga da moli za novac, sprječavanje osobe da se zaposli, ograničavanje pristupa zarađenim novcima, sprječavanje osobe da se obrazuje i školuje, zaduživanje u ime druge osobe. Ovakvo ponašanje može postati gore s vremenom s opravdanjem da žrtva nije sposobna baratati sa svojim financijama.
- Potaknite barem jednog sudionika da upozna grupu s primjerom materijalnog nasilja u obiteljima koje poznaju.
- Seksualno i reproduktivno nasilje su vrste seksualnog ponašanja koje uznemiruju ili nanose fizičku štetu. Uključuju neželjene seksualne aktivnosti ili prijetnju ovim aktivnostima, kao npr. neželjene seksualne komentare, tjeranje ili prisiljavanje na neželjene seksualne radnje, sramotne komentare u vezi nečije seksualnosti, uspostavljanje seksualnog kontakta s nesvjesnom ili nesuglasnom osobom, namjerno prenošenje spolno prenosivih bolesti ili spolni kontakt bez prethodnog obavješćivanja osobe o tome, prisiljavanje na gledanje pornografskog materijala, prisiljavanje osobe na seksualizirano fotografiranje, seksualno napastovanje, korištenje sile za spolni odnos, silovanje.
- Ovaj oblik nasilja također uključuje pitanja reproduktivnog zdravlja, kao npr. uskraćivanje kontrole žene* nad njezinom reproduktivnom samostalnošću, oplodnja bez suglasnosti, sabotaza kontracepcije, prisiljavanje na abortus ili uskraćivanje prava na abortus.
- Potaknite sudionike da seksualno nasilje usporede s drugim oblicima RUN-a.

Promišljanje vlastitih stavova prema RUN-u

- Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 3.2.1: *Stavovi o nasilju u partnerskim odnosima*. Prikažite slajd s 10 izjava o partnerskim odnosima koji prikazuju neke od stavova koji idu u prilog RUN-u (navedeni u priručniku Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 3.2). Zatražite od sudionika da koriste zelene i crvene kartone kako bi pokazali da li se slažu s izjavom (zeleni) ili ne (crveni). Zatim zamolite nekoliko sudionika da objasne svoje stajalište i uzvratite im primjerenim komentarom, uključujući korektivni po potrebi.
- Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 3.2.2: *Pripisivanje odgovornosti za nasilje*. Podijelite svakom sudioniku radni list „Tko je odgovoran za nasilan čin?“ (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Prilog 3.2.). U njemu je opisano 5 situacija u kojima se dogodilo nasilje. Nakon što pročitaju opis svake situacije,

sudionici trebaju napisati svoju procjenu (u postocima od 0 do 100) do koje razine je muškarac* odgovoran za nasilje, a do koje je žena*. Dopustite sudionicima da sami otkriju da je u svakoj situaciji ponašanje muškarca* isto (vikanje na ženu* i šamaranje), ali da se opis situacije i ponašanje žene* mijenja. Sudionici trebaju navesti svoje postotke za svaku situaciju, koje će treneri zapisati u prikladnu kućicu u tablici pripremljenoj na *flipchartu*. Obično se postotak odgovornosti muškarca* (koji je nasilan na jednak način u svim situacijama) smanjuje što je žena* gore prikazana (kao loša majka i partnerica).

- Ideja ove vježbe je pokazati da je odgovornost oba partnera da se suzdrže od nasilja, bez obzira na situaciju. Trebali bi pronaći drugačiji način da rasprave svoje nezadovoljstvo ili potrebe (ovo će biti detaljnije opisano u Modulu 7).
- Potaknite sudionike da rasprave rezultate ove dvije. Usmjerite ih na promišljanje o tome kako stavovi koji su izneseni u grupi mogu biti povezani s RUN-om.

Prepoznavanje RUN-a

- Upitajte sudionike kako prepoznaju RUN u poslovnom ili privatnom okruženju (rođaci, prijatelji, susjedi).
- Prikažite slajd s izjavama koje opisuju pokazatelje RUN-a i potaknite sudionike da ih prokomentiraju ili nadodaju druge.
- Pripazite na komentare i primjere od sudionika koji umanjuju rodnu dimenziju nasilja. Ovo je prilika za isticanje činjenice da je RUN utemeljen u patrijarhalnim obiteljskim i društvenim sustavima.

Mnogostruke posljedice RUN-a

- Upitajte sudionike o posljedicama RUN-a i obiteljskog nasilja za žrtve, djecu, počinitelje i društvo.
- Zapišite ove odgovore na *flipchart* i nakon što su svi sudionici gotovi, prikazuje slajd „Višestruke posljedice RUN-a“ sa 6 kućica: Fizičko zdravlje, Psihičko zdravlje, Ponašajne, Socijalne, Financijske posljedice za obitelj, Društvene posljedice (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 3.4). Sažima doprinose sudionika.

Razumijevanje pravne regulative u vezi smanjivanja i sprječavanja RUN-a

- Pitajte sudionike znaju li kako se provodi pravna zaštita protiv nasilja u bliskim odnosima i obitelji. Dajte pojašnjenja po potrebi.
- Zatim prikažite slajd s pregledom principa na kojima je utemeljena nacionalna pravna regulativa i ona Europske Unije. Principi su: jednakost između partnera u pravima i odgovornostima, jednaka odgovornost prema djeci, pravo na samostalne poslovne i ekonomske odluke, posjedovanje privatnog vlasništva i pravo odlučivanja o njemu, pravo održavanje odnosa s kolegama, prijateljima, rodbinom i pripadnicima obitelji. Svaki oblik nasilja nad partnerom ili djecom je zabranjen i kažnjiv. Potrebno je djelovati prema najboljim interesima djeteta, a ne roditeljskim

željama. Potaknite sudionike da komentiraju navedene principe i po potrebi traže pojašnjenja.

- Prikažite nacionalne pravne postupke u slučajevima RUN-a i obiteljskog nasilja i pojasnite ih, uključujući i kaznene postupke, kazne i alternativne usluge.
- Završavanje modula. Sažmite obrađene teme i traži povratne informacije od sudionika.

Obrazovni materijali

- Slajd sa UNHCR-ovom definicijom RUN-a
- Slajd s nacionalnom pravnom definicijom RUN-a
- Slajd ili papiri s opisima 12 slučajeva koji opisuju situacije s nasilnim ponašanjem, svaki na odvojenom papiru
- Zeleni i crveni komadi kartona za „glasanje“
- Slajd s oblicima nasilja zapisanim u krugovima
- Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Prilog 3.1: Oblici nasilja s popisom primjera nasilnih ponašanja
- Slajd s 10 izjava koje prikazuju nasilno ponašanje u partnerskim odnosima
- Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Prilog 3.2: „*Tko je odgovoran za nasilan čin?*“ i tablica nacrtana na *flipchartu*
- Slajd s izjavama koje upućuju na rodno uvjetovana nasilna ponašanja
- Slajd o posljedicama RUN-a sa 6 kućica

Očekivani ishodi učenja

- Sudionici će znati prepoznati različite oblike nasilja, ponašanja koje upućuju na RUN i znakove prisilne kontrole.
- Razumjet će mnogostruke posljedice nasilja.
- Osvijestit će pravne posljedice nasilja u rodnim odnosima.

Vještine

Sudionici će moći promisliti vlastito ponašanje i elemente različitih oblika nasilja u vlastitim odnosima prema drugima.

Znanje

Sudionici će spoznati da je rodno uvjetovano nasilje štetno u svim bliskim odnosima, njegove destruktivne posljedice i pravnu regulativu u vezi sprječavanja i prevencije RUN-a.

Stavovi

Sudionici će osvijestiti vlastiti odnos prema RUN-u i unaprijediti svoje znanje o mnogostrukoj štetnosti RUN-a.

Komentari i prijedlozi

U slučaju nedostatka vremena za sve opisane aktivnosti, trebete odabrati neke od njih.

Prilagodbe i varijacije

Modul bi prvenstveno trebao biti izveden licem-u-lice, a mrežno samo ako nema druge opcije. Teme koje se obrađuju su vrlo osjetljive i zahtijevaju određenu razinu otvorenosti među sudionicima koju je lakše ostvariti uživo.

Izvori

- Stadlbauer, J., Scambor, E. (2019) Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG
- Jusupović, D., Žižak, A., Ajduković, D., Kraljević, R., Ajduković, M., Vrban, I. (2010) Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć
- Ajduković, D., Ajduković, M., Cesar, S., Kamenov, Ž., Löw, A., Sušac, N. (2010) Prevencija nasilja u mladenačkim vezama Zagreb: Društvo za psihološku pomoć

4. Modul: Utjecaj medija i medijske politike na migrante

Trajanje

3 jedinice

Teme

- Informacijski poremećaj (eng. *information disorder*)
- Lažne vijesti/propaganda
- Mediji i rod

Obrazovni ciljevi

- Razmotriti ulogu i utjecaj medija na stavove o rodu i migracijama
- Razmotriti ključne elemente informacijskog poremećaja
- Podići razinu svijesti sudionika vezano za ova pitanja
- Podučiti sudionike o metodama koje se koriste za raspoznavanje informacijskog poremećaja i stereotipnih pristupa u vijestima
- Podići razinu svijesti o dimenzijama roda-migracija-izbjeglištva

Detaljni opis

Uvod

Predstavite se prije nego započnete sa zagrijavanjem.

Zagrijavanje:

Tražite sudionike da kažu prvu riječ koja im padne na pamet kada čuju sljedeće:

- Informacijski poremećaj
- Lažne vijesti
- Druge primjere povezane s temom

Možete koristiti internetsku stranicu www.menti.com da si olakšate postupak. Zapišite odgovore.

Prikaz muških izbjeglica u medijima

Sudionici će naučiti kako medijski prikaz muških* migranata/izbjeglica može utjecati na stajališta o rodu.

- Obrazložite ideju da svi oblici medija prenose rodno obojane prikaze, od kojih mnogi potiču nerealistične, stereotipne i jednodimenzionalne stavove.
- Obrazložite ideju da mediji imaju moć utjecanja na naše poglede na rod.

Struktura:

- Medijsko izvještavanje o „izbjegličkoj krizi“
- Stereotipi u medijima o izbjeglicama/migrantima
- Mediji i rod: prikazi muških migranata/izbjeglica u medijima

Metoda „Podijeliti ili ne?“

Dajte sudionicima primjere lažnih vijesti/propagande bez da ih upućujete na lažnu prirodu sadržaja. Tražite da odaberu koje bi primjere podijelili na društvenim medijima, a koje ne bi. Pitajte ih zašto.

Informacijski poremećaj: konceptualni okvir

Sudionici će biti upoznati sa pojavom lažnih vijesti/propagande u starim i novim medijima. Bit će predstavljene definicije temeljnih pojmova i koncept informacijskog poremećaja.

- Ukratko predstavite ključne pojmove kojima ćete se baviti. U uvodu navedite relevantne primjere s rodno-migracijskom/izbjegličkom dimenzijom.
- Ponudite činjenice i brojke kako biste podigli razinu svijesti o važnosti teme. Zatim prikažite ili na glas pročitajte definicije i razmotrite ih sa sudionicima.
- Predstavite ideju da se informacijski poremećaj češće širi viralno od osobe do osobe, nego kroz kanale gdje je prijenos jednostran, kao npr. kroz novine, televizijske kuće, vladine obavijesti ili oglašivače. „Lajkanje“ i dijeljenje objava na društvenim medijima je snažan način utjecanja na ljude s kojima smo povezani zbog činjenice da u pravilu više vjerujemo ljudima koje poznajemo nego onima koje ne poznajemo.
- Obrazložite ideju da se informacijski poremećaj može pronaći u raznim oblicima i formatima komunikacije i izražavanja.

Struktura

- Što su lažne vijesti?
- Što je propaganda?
- Koncept informacijskog poremećaja

Metoda „Samoevaluacijski kviz o informacijskom poremećaju“

Dajte sudionicima nekoliko pitanja vezana za definicije i konceptualni okvir informacijskog poremećaja kako bi samostalno procijenili dobiveno znanje.

Prepoznavanje lažnih vijesti/propagande: Iako lažne vijesti/propaganda postoje u raznim oblicima, ponekad je teško razaznati nepristrane vijesti od pristranih. Sudionici će biti upoznati sa tehnikama koje će im olakšati prepoznavanje jedne i druge vrste vijesti.

Potrebno je biti vrlo precizan oko definicija koje koristimo za pojavu informacijskog poremećaja ako želimo razumjeti zašto i kako nastaje, koje oblike poprima i njegov utjecaj. Također moramo razumjeti kako se karakteristike informacija mijenjaju dok prolaze kroz različite faze i kako osoba koja interpretira određenu poruku postaje informacijski agent kada ju dijeli unutar vlastite komunikacijske mreže.

- Predstavite tri elementa koje korisnik treba uzeti u obzir za razumijevanje informacijskog poremećaja.
- Nastavite s predstavljanjem alata/tehnika koji se koriste za prepoznavanje stvarnih događaja u poremećajima informacija: procjenjivanje informacija koje dolaze do ljudi kroz društvene medije, pronalaženje konkretnih strategija i taktika za pronalaženje izvora informacija i analiziranje njihove vjerodostojnosti.
- Koristite primjere iz stvarnog života s rodno – migracijskom/izbjegličkom dinamikom.
- Mogu se koristiti video zapisi (vidi dolje).

Struktura

- Tri ključna elementa razumijevanja poremećaja informacija (Prezentacija utemeljena na: Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Council of Europe Report DGI (2017) 09. Retrieved from <https://rm.coe.int/information-disorder-report-2017/1680766412>)
- Primamljujući sadržaj: četiri karakteristike (Prezentacija utemeljena na: Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Council of Europe Report DGI (2017) 09. Retrieved from <https://rm.coe.int/information-disorder-report-2017/1680766412>)
- Kako prepoznati lažne vijesti (Prezentacija utemeljena na: <https://www.ifla.org/publications/node/11174>; European Commission. (2018b). A multi-dimensional approach to disinformation. Report of the independent High level Group on fake news and online disinformation. Retrieved from http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=50271; [FactCheck.org](http://factcheck.org))
- Prepoznavanje propagande (Gu, L., Kropotov, V. & Yarochkin, F. (2017, June). How propagandists abuse the internet and manipulate the public. Trend Micro, p. 5. Retrieved from https://documents.trendmicro.com/assets/white_papers/wp-fake-news-machine-howpropagandists-abuse-the-internet.pdf;
- American Historical Association: [https://www.historians.org/about-aha-and-membership/aha-history-and-archives/gi-roundtable-series/pamphlets/em-2-what-is-propaganda-\(1944\)/defining-propaganda-i](https://www.historians.org/about-aha-and-membership/aha-history-and-archives/gi-roundtable-series/pamphlets/em-2-what-is-propaganda-(1944)/defining-propaganda-i);

- Britannica: <https://www.britannica.com/topic/propaganda>;
- Media Education Lab: <https://propaganda.mediaeducationlab.com/learn>)
- CRAAP test (Critically evaluating information sources: <https://researchguides.ben.edu/source-evaluation>)

Metoda „Procjene članaka“

Sudionici će dobiti zadatak evaluirati tri članka. Napisat će svoje mišljenje o tome kako članci prikazuju muške migrante/izbjeglice.

- Odaberite članke koji su povezani s pitanjima rodne osjetljivost i imaju dimenziju migracija/izbjeglištva.
- Odaberite članke koji ne sadrže očite lažne vijesti ili propagandu.
- Tražite od sudionika da evaluiraju ponuđene članke prema karakteristikama informacijskog poremećaja koje su naučili.
- Tražite sudionike da ukažu na stereotipne prikaze muških migranata/izbjeglica.

Završavanje

Podijelite iskustvo:

- *Što ste naučili iz modula, a smatrate ključnim?*
- *Navedite jednu stvar koju ćete promijeniti u Vašem svakodnevnom i profesionalnom životu nakon odslušanog modula.*

Ponovite metodu za zagrijavanje kako biste vidjeli razlike prije i poslije obuke.

Obrazovni materijali

- Laptop
- Projektor
- PowerPoint prezentacija
- Video materijali (e.g. “How to Spot Fake News”, BTN Media Literacy, Source: https://www.youtube.com/watch?v=X_yj1UMQEac “Which News Sources Can be Trusted?” Video by BTN Media Literacy, Source: <https://www.youtube.com/watch?v=SGVExHBXQB8>)
- Flipchart
- Flomaster

Očekivani ishodi učenja

- Definiranje i prepoznavanje koncepta lažnih vijesti/propagande
- Prepoznavanje stereotipnih prikaza muških migranata/izbjeglica u medijima
- Analiziranje medijskih izvora kako bismo razaznali pristrane od nepristranih vijesti
- Primjena koncepta medijske pismenosti u svakodnevnom životu
- Razvijanje smisla društvene odgovornosti za primjereno dijeljenje *online* informacija

- Promišljanje o informacijskom poremećaju i škodljivosti stereotipnih prikaza za pojedince i društvo

Vještine

- Analitičnost i kritičko razmišljanje
- Fleksibilnost i prilagodljivost: prilagođavanje misli, osjećaja i ponašanja kako bismo mogli učinkovito i primjereno odgovoriti na izazove, zahtjeve i mogućnosti različitih konteksta i situacija

Znanje

- Znanje i kritičko razumijevanje o sebi (samosvijest i samorazumijevanje u svrhu sudjelovanja u demokratskoj kulturi)
- Znanje i kritičko razumijevanje jezika i komunikacije
- Znanje i kritičko razumijevanje svijeta (uključujući rodnu jednakost, kulturu, religije, medije)

Stavovi

- Otvorenost prema kulturalnim razlikama i drugim uvjerenjima, pogledima na svijet i praksama prema ljudima koji imaju drugačija opredjeljenja, poglede, vjerovanja i vrijednost
- Poštovanje neodređenosti prema stvarima, događajima i situacijama koji iziskuju višestruke i oprečne interpretacije

Komentari i prijedlozi

Smanjite neugodu tako da:

- Održavate nevrednujući stav;
- Osigurajte povjerljivost informacija razmijenjenih na susretu;
- Regulirajte sudjelovanje i diskusiju tako da se svaki sudionik osjeća sigurno, dobrodošlo i prihvaćeno od strane svojih kolega;
- Utemeljite rasprave na dostupnim izvorima koliko god je to moguće, dopustite sudionicima da potvrde ili opovrgnu ponuđene izjave.

Prilagodbe i varijacije

Ovaj modul ne zahtijeva fizičku prisutnost i može se provesti preko mrežnih radionica. Omogućite sudionicima pristup materijalima za čitanje prije webinara kako bi se mogli pripremiti.

Izvori

Izbjeglance i mediji

- Jill Walker Rettberg & Radhika Gajjala (2016) Terrorists or cowards: negative portrayals of male Syrian refugees in social media, *Feminist Media Studies*, 16:1, 178-181, DOI: 10.1080/14680777.2016.1120493

- Miazga, S. (2018). Stereotypes of refugees as presented in the media and the reality of problems linked with cultural adaptation and social integration of the immigrant children. *Social Communication. Special Issue.* 30-37. DOI: 10.2478/sc-2018-0021 (<https://content.sciendo.com/downloadpdf/journals/sc/4/s1/article-p30.xml>)
- CCME & WACC Europe. (2017). Changing the Narrative: Media Representation of Refugees and Migrants in Europe. Retrieved from <https://www.imap-migration.org/sites/default/files/Publications/2020-06/Article%205.pdf>
- Council of Europe. (2017). Media coverage of the “refugee crisis”: A cross-European perspective. Council of Europe Report DG1(2017)03. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680706b00>
- UNHCR. (2015). Press Coverage of the Refugee and Migrant Crisis in the EU: A Content Analysis of Five European Countries. Retrieved from <http://orca.cf.ac.uk/87078/1/UNHCR-%20FINAL%20REPORT.pdf>

Informacijski poremećaj, propaganda i lažne vijesti

- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Council of Europe Report DGI (2017) 09. Retrieved from <https://rm.coe.int/information-disorder-report-2017/1680766412>
 - Gu, L., Kropotov, V. & Yarochkin, F. (2017, June). How propagandists abuse the internet and manipulate the public. *Trend Micro*, p. 5. Retrieved from https://documents.trendmicro.com/assets/white_papers/wp-fake-news-machine-howpropagandists-abuse-the-internet.pdf
 - Council of Europe. (n.d.). Dealing with propaganda, misinformation and fake news. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/dealing-with-propaganda-misinformation-and-fake-news#1>
 - European Commission. (2018b). A multi-dimensional approach to disinformation. Report of the independent High level Group on fake news and online disinformation. Retrieved from http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=50271
 - Kiely, E. & Robertson L. (2016, November 18). How to Spot Fake News. *FactCheck Posts*. Retrieved from <https://www.factcheck.org/2016/11/how-to-spot-fake-news/>
- The CRAAP TEST: Critically evaluating information sources:
<https://researchguides.ben.edu/source-evaluation>
 Media Education Lab: <https://propaganda.mediaeducationlab.com/learn>

5. Modul: Kulturalna osjetljivost i suzbijanje rasizma

Trajanje

4 jedinice

Teme

- Učenje o kulturalnoj osjetljivosti (eng. *cultural sensitivity*)
- Sprječavanje rasizma
- Promišljanje o vlastitim predrasudama

Obrazovni ciljevi

Dio o sprječavanju rasizma ima za cilj:

- Promišljanje vlastitih predrasuda prema muškim izbjeglicama, posebno u prevenciji RUN-a.
- Promišljanje dinamike moći između trenera i sudionika s migracijskom poviješću.
- Istraživanje vlastitih predrasuda prema / iskustva s rasom i kulturom u profesionalnom kontekstu.

Dio učenja o kulturalnoj osjetljivost ima za cilj:

- Prenijeti metode učenja o kulturalnoj osjetljivosti
- Korištenje praksi za borbu protiv diskriminacije
- Obuka za međukulturalni rad (eng. *cross cultural work*)

Detaljan opis

Kulturalne kompetencije i sprječavanje rasizma

Zašto su nam potrebne kulturalne kompetencije u radu s muškim izbjeglicama?

Da bismo mogli učinkovito raditi s populacijama iz migrantskim i izbjegličkim zajednicama, trebamo kao treneri osvijestiti vlastite predrasude o ovim skupinama ljudi. Zbog toga je potrebno da usluge namijenjene izbjeglicama, pogotovo one koje se bave s muškarcima* i temama prevencije rodno uvjetovanog nasilja i rodne jednakosti, budu utemeljene na kulturalno osjetljivoj praksi. Ključni su sljedeći aspekti:

- Kulturalna povijest i religija
- Tradicije
- Uvjerenja

Napravite pregled ova tri aspekta iz kuta zemlje podrijetla ciljane grupe.

Pitanja za grupno promišljanje:

- Koji religiozni / povijesni aspekti utječu na ponašanje određenih etnokulturalnih grupa (posebno muške izbjegličke populacije)?
- Koje tradicije utječu na stavove?
- Što je uvjerenje i kako oblikuje poglede na svijet?

Primjeri kulturalnih kompetencija:

- Individualna: Stjepan je naučio skup stavova, znanja i vještina nakon godina iskustva koje može učinkovito koristiti u radu s različitim etničkim grupama migrantske populacije.
- Organizacijska: Organizacija „Refugee Aid“ je razvila stavove i obrasce ponašanja koje pomažu njihovim članovima u radu s pripadnicima različitih kulturalnih miljea.
- Društvena: Švedska je razvila sustav u kojemu je etnička i kulturalna raznolikost pozitivno vrednovana. Školski sustav uključuje predmete koji se bave kulturalnom osjetljivošću i uključuju izbjeglice, a profesionalan rad zahtijeva međukulturalne kompetencije.

Promislite s grupom: proces stjecanja kulturnih kompetencija uključuje kontinuiranu samoprocjenu i samokritiku.

Kako naša organizacija može biti kulturalno kompetentna?

Podijelite grupu u podgrupe u kojima mogu raspraviti o ovom pitanju. Neka svaka podgrupa predstavi svoje odgovore. Neki mogu biti:

- Organizacija treba otvoreno promicati i vrednovati raznolikost
- Organizacija treba osvijestiti dinamike interakcije na raznim kulturalnim razinama.
- Organizacija treba razviti usluge za osoblje koje im daju alate za rad s raznolikosti, kulturalnu osjetljivost i kompetencije.

Grupna rasprava:

- Imam li kulturalne predrasude?
- Koja su moja stajališta o kulturalnoj raznolikosti?

Ključne riječi za raspravu (možete ih predstaviti na *post-it* papirićima):

- Hrana
- Odjeća
- Jezični kodovi
- Rituali

Grupna rasprava: Koje su vještine potrebne za kulturalnu kompetenciju u radu s izbjeglicama? Skupite odgovore i predstavite ih na ploči. Neki primjeri su:

- Samosvijest i samokritičnost vezani za kulturalne predrasude
- Komunikacija
- Priprihvatanje vlastite odgovornosti
- Poštivanje granica
- Poštovanje
- Usvajanje
- Otvorenost
- Pozitivan stav
- Empatija
- Samoodređenje

Upitajte grupu kako sljedeći aspekti utječu na ključne vještine u kulturalno kompetentnom radu s izbjeglicama:

- Uvjerenja
- Ponašanja
- Stavovi

Napravite mentalnu mapu sa sudionicima. Neka riječ „kulturalna kompetencija“ bude u sredini. Skupite što više povezanih pojmova i razmotrite ih.

Kulturalna osjetljivost

Započnite s promišljanjem o sljedećem pitanju: Zašto je kulturalna osjetljivost bitna u radu s muškim izbjeglicama? Ponudite sljedeće odgovore: „Važna je zato što...“

- poboljšava komunikaciju s ciljanom grupom, pogotovo oko osjetljivih tema.
- stvara povjerenje između trenera i osoba od interesa.
- pomaže u izbjegavanju nesporazuma u komunikaciji.
- pomaže u smanjivanju straha od stigmatizacije.
- ...

Razmotrite strategije za kulturalno osjetljiv rad s izbjeglicama. Dopustite sudionicima da sami ponude svoje ideje. Zatim prikažite neke prijedloge:

- Jezik: Prevođenje bi trebalo obavljati osoblje s potrebnim kulturalnim i jezičnim vještinama. Prevoditelj ne bi trebao biti iz njima bliske zajednice.
- Pristup skrbi: Omogućavanje pristupa zdravstvenoj i socijalnoj skrbi uz razumijevanje kulturalnih tabua i stigmi koje sprječavaju muškarce* da traže pomoć od ovakvih službi.
- Razumijevanje kulturalnih i tradicionalnih praksi: Razumijevanje bitnih tradicija ili vjerskih praksi koje mogu utjecati na radne sate/dane muškaraca*. Promislite o primjerenosti raspravljanja o određenim temama s obzirom na kulturalne

specifičnosti. Pobrinite se za stvaranje sigurnog prostora i uspostavite međusobno povjerenje prije raspravljanja o izazovnim temama.

Komunikacijske vještine:

Podijelite grupu u podgrupe.

Grupa 1: Razmatra kulturalno znanje

Grupa 2: Razmatra vještinu slušanja

Grupa 3: Razmatra neverbalne vještine

Svaka grupa daje primjere dobrih i loših praksi. Predstavite sljedeće primjere prakse koja uvažava kulturalne specifičnosti u komunikaciji:

- Nadopunjavanje znanja o kulturi izbjeglica
- Pažljivo osluškivanje njihovih potreba
- Prepoznavanje neugode
- Razumijevanje verbalnih i neverbalnih znakova

Kritička samosvijest. Upitajte grupu što za njih predstavlja pojam kritička samosvijest. Ponudite ključne riječi:

- Kritičko promišljanje
- Razumijevanje vlastitog kulturalnog nasljeđa
- Razumijevanje vlastitih predrasuda
- Razumijevanje osobnih granica

Metoda vježbanja kritičke samosvijesti: recite sudionicima da je metoda usredotočena na pojam „diskriminacija“. Tražite grupu da daju odgovore na sljedeća pitanja (mogu ih zapisati na *post-it* papiriće):

- *Na koje načine ljudi doživljavaju diskriminaciju?*
- *Zašto diskriminacija postoji u našoj zajednici?*
- *Jeste li ikad reagirali na diskriminaciju? Ako da, kako? Ako ne, biste li sada postupili drugačije i kako?*

Tražite od grupe da prikupe diskriminirajuće rečenice i riječi; rezultate zapišite na ploču. Promišljanje i rasprava: *Koje su od prikupljenih riječi...*

- *Iskaz osobnih predrasuda?*
- *Iskaz dinamika moći?*
- *Iskaz društvene kontrole/pritiska?*

Pitajte grupu na koji način možemo promijeniti svoje predrasude i biti samosvjesni?

Međukulturalni rad s kulturalnim posrednicima – Što trebamo uzeti u obzir u radu s kulturalnim posrednicima? Ponudite primjere:

- *Kulturalni posrednik treba biti dobro informiran o temama koje će biti raspravljene, pogotovo u radu s počiniteljima rodno uvjetovanog nasilja.*
- *Kulturalni posrednici trebaju biti upoznati s kulturalno specifičnim riječima, pogotovo seksualnim terminima koji često ne mogu biti direktno prevedeni u ciljani jezik. Stoga treneri i kulturalni posrednik trebaju pronaći standardizirane pojmove za korištenje.*

Pitajte grupu:

Koje riječi je teško prevesti zbog razlika u kulturama?

(Primjeri: seksualni pojmovi, pojmovi vezani za LGBTQI+ skupine, itd.)

Pitajte grupu: *Kakve smjernice bi kulturalni posrednici trebali imati prije rada? Zamislite da ste kulturalni posrednik – koje su granice koje ne smijete prijeći?*

Predstavite odgovore (kao npr. dodavanje ili mijenjanje sadržaja kojeg prenosi; pristranost, pogotovo što se tiče rodno uvjetovanog nasilja; davanje savjeta).

Sprječavanja rasizma

Razlika između nerasizma (eng. *non-racism*) i antirasizma (eng. *anti-racism*).

Definicija: *Rasizam je višedimenzionalan problem. Osim osnovne definicije rasizma kao „tretiranja drugih rasa s mržnjom“, moramo ga shvatiti i kao dio struktura sustava zapošljavanja, pristupa stanovanju i zdravstvenoj skrbi, socioekonomskih nejednakosti, kaznenog prava i obrazovanja. Migranti i izbjeglice neproporcionalno pate od rasizma na razini sustava.*

Podijelite sudionike u podgrupe i dajte im radne materijale s primjerima slučaja. Potaknite ih da odglume primjere. Primjeri mogu biti sljedeći:

- Slučaj A) Stjepan vjeruje da svi ljudi imaju pravo na poštovanje i toleranciju. Ne diskriminira niti mrzi ljude zbog njihove etničke ili druge pozadine.
- Slučaj B) Laura aktivno radi na suzbijanju rasizma. Preispituje organizacijske strukture, stavove i politike na svome radnom mjestu.

Nakon igranja uloga pitajte sudionike: *Koja je temeljna razlika između Stjepanove i Larine uloge u društvu? Prikupite i prikažite odgovore. Pročitajte na glas: Stjepan možda nije rasist; međutim, sudionik je u uživanju (bjelačkih) privilegija koje su mu dane zbog sustavno ugrađenog rasizma.*

Podijelite s grupom da je prvi korak borbe protiv rasizma prihvaćanje određene razine neugode. Razmotrite: *Što će samopreispitivanje mog stava o rasizmu potencijalno razotkriti o meni? Kako se mogu nositi s time na zdrav način?*

Primjeri za promišljanje – navedite svoje privilegije:

- Što su moje privilegije? Napravite popis stvari u Vašem svakodnevnom životu koje se razlikuju od onoga izbjeglica.
- Od kojih su Vas negativnih iskustava zaštitile Vaše privilegije?
- Što Vas sprječava od toga da se aktivno borite protiv rasizma? Što Vam potencijalno može dati snage da postanete borac protiv rasizma? Navedite potrebe koje trebate zadovoljiti kako biste poboljšali sami sebe.

Metoda LARA (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 5.1). Metoda LARA ima za cilj građenje komunikacijskih mostova među ljudima koji im omogućavaju da otvoreno raspravljaju o svojim različitostima ili nesuglasticama. Primjeri LARA metode¹:

- L (*Listen*) = Slušajte svim srcem
- A (*Affirm*) = Budite pozitivni i osjećajni
- R (*Respond*) = Odgovarajte s poštovanjem
- A (*Ask*) = Postavljajte pitanja s iskrenom željom za učenjem i razvojem

Metoda „Knjižnica ljudi“ (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 5.1). Podijelite grupu u dvije podgrupe:

- Grupa A) su posjetitelji knjižnice
- Grupa B) su „ljudske knjige“

Dajte svakom članu grupe B) karticu s ulogom. Primjeri su:

- Izbjeglica
- Nedokumentirani migrant u EU
- Hendikepirana osoba
- Dijete bivši vojnik

Dajte svakom članu grupe B) 5 minuta da se upoznaju sa svojim ulogama. Postavite stolice u različite dijelove sobe. Neka članovi sjednu na njih i drže papir na kojem piše njihova uloga.

Recite članovima grupe A) da prouče LARA metodu. Grupa A) će ići jedan-po-jedan ili u skupini od osobe do osobe i postaviti im pitanja poput:

- *Kako je to biti izbjeglica u državama zapadnog svijeta?*
- *Kako izgleda Vaš svakodnevni život?*
- *S čime se borite?*

Nakon svake runde razmislite/započnite grupnu raspravu:

- *Je li grupa A) pomno slušala?*
- *Što mogu popraviti?*

Detaljnije predstavite LARA metodu grupi:

- L = Potvrdite osjećaje govornika. Pokušajte razumjeti ono što Vam govore.
- A= Koristite potvrdne odgovore: *Razumijem Vas, slušam Vas*
- R= Odgovarajte „Ja-porukama“ kako Vaš odgovor ne bi zvučao kao univerzalna istina.
- A= Pitajte kako biste naučili: *Kako ste se osjećali zbog/oko toga ?*

Stavite nekoliko *post-it* papirića na ploču sa sljedećim ključnim riječima:

- Bjelački privilegiji (eng. *white priviledge*)
- Predrasude
- „Rasni daltonizam“ (eng. *colour-blind*)
- „Ne svi bijelci“
- Nejednakost

Razmislite o i prikupite primjere koje sudionici asociiraju sa svakom od ovih ključnih riječi. Neki primjeri su:

- *Zašto se želimo odvojiti od pojma bjelački privilegiji?*
- *Riječ „bijelac/bijelkinja“ stvara neugodu većini ljudi jer nisu nikada bili opisani ili definirani po boji svoje kože. Zašto? Zbog toga što je „bjelina“ društvena norma u filmovima, na proizvodima, u oglasima.*
- *Riječ „privilegija“ stvara neugodu pripadnicima radničke klase. Zašto? Jer ju asociiraju s ekonomskim privilegijama, a ne rasnim.*
- *Bjelački privilegiji su i naslijeđe i uzrok rasizma: Postali su dio našeg svakodnevnog života i smatraju se normalnim stanjem. Dio su temeljnih struktura našeg društva.*

Što su moje predrasude? Predrasude mogu poticati stereotipe i diskriminaciju. Bitno je promišljati o našim predrasudama u radu s muškim izbjeglicama.

- *Od kuda proizlaze moje predrasude?*
- *Što sam naučio/la u djetinjstvu, a čini dio mojih predrasuda danas?*

- *Koje predrasude imam prema muškim muslimanima?*
- *Što je paradigma bjelačke posebnosti?*
- *Uvjerenje da ste izuzeti od utjecaja i blagodati bjelačke nadmoći i borbe protiv rasizma, jer već znate/radite dovoljno.*
- *Uvjerenje da ste posebni jer niste rasisti, da nije potrebno da zadirete dublje u sebe.*
- *Potreba da odgovarate s „ne svi bijelci“ kada se izbjeglice požale na svoja svakodnevna iskustva s rasizmom.*

Pitajte grupu: Prisjetite se svog djetinjstva. Kako Vas je društvo naučilo paradigmi bjelačke i europske posebnosti? Što je rasni daltonizam i zašto moramo razlikovati ljude po boji kože?

- *Kada tvrdite da ste rasni daltonist, to znači i da ste slijepi na izazove s kojima se izbjeglice suočavaju zbog njihovog statusa i rase.*
- *Rasni daltonizam umanjuje i briše utjecaj koji njihova boja kože ima na njihov politički status i život u sustavu u kojemu prevladavaju bijelci.*
- *Kada tvrdite da ste rasni daltonist, također tvrdite da zanemarujete i svoju rasu, što znači da ste slijepi na svoje privilegije.*

Pitajte grupu: Je li dobronamjerni rasni daltonizam štetan? Ako je, kako?

Nejednakost: Pitajte grupu da razmisle o odgovorima na sljedeća pitanja i podijele ih u sigurnom i hrabrom prostoru:

- *Prisjetite se iskustva u kojemu ste posvjedočili nejednakosti i niste reagirali. Što Vas je zaustavilo?*
- *Promislite o rečenici „Svi smo jednaki“. Zašto svi nismo jednaki? Zašto ovakva rečenica ne pomaže, već odmaže?*

Raspravite o značenju sustavnog rasizma. Prikupite primjere svakodnevnog sustavnog rasizma od sudionika. Neki primjeri:

- *Odnosi se na sustave koji potiču rasnu nepravdu*
- *Razlike između područja gdje stanujemo*
- *Kvaliteta i dostupnost zdravstvene skrbi*
- *Koliko je vjerojatno da ćemo se suočiti s policijskim nasiljem*

Rasizam i muške izbjeglice. Postavite flipchart i napišite „muška izbjeglica“. Upitajte sudionike: Da ste muška izbjeglica, kako bi Vas svijet vidio? Mogući primjeri:

- Lijen
- Seksist
- Glasan
- Nasilan

Razmotrite sa sudionicima posljedice ovih stereotipa. Na primjer:

- Muške izbjeglice policija češće „nasumično odabire“, ispituje i pretražuje zato što se čine „sumnjivima“.
- Muškim izbjeglicama je često uskraćen smještaj zbog njihovog azilantskog statusa i zemlje podrijetla, čak i kada za njega imaju financijska sredstva.
- Muškim izbjeglicama je često zabranjen ulaz u noćne klubove i barove, te im se tako uskraćuje pristup društvenim aktivnostima.
- Osobni nedostaci ili pogrešni postupci pojedinca se često koriste kao prilika za te ocrnjivanje cijele skupine u medijima.
- Ako je izbjeglica optužen za zločin, vjerojatnost da će se pretpostaviti da je kriv i prije suđenja je velika.
- Muškim izbjeglicama se često uskraćuje psihološka pomoć i zanemaruju se njihovi simptomi PTSP-a jer nisu kategorizirani kao važna ranjiva skupina.

Obrazovni materijali

- Laptop
- Projektor
- *PowerPoint* prezentacija
- Video materijali
- *Flipchart*
- Flomasteri
- *Post-it* papirići

Očekivani ishodi učenja

- Razvijanje potrebnih vještina za kulturnu osjetljivost
- Razumijevanje sustavnog rasizma
- Razumijevanje i promišljanje o vlastitim predrasudama
- Njegovanje samokritičnosti
- Postizanje kulturalne osviještenosti
- Razumijevanje kulturalnih razlika

Vještine

- Međukulturalne vještine
- Samopromišljanje
- Antirasistički pristup
- Kulturalna osjetljivost

Znanje

Razumijevanje antirasizma, kulturalne osjetljivosti, metode za samopromišljanje i kritičku samoprocjenu

Stavovi

- Otvorenost
- Samovrednovanje
- Poštovanje
- Kritička samosvijest
- Spremnost za preispitivanje predrasuda

Komentari i prijedlozi

- Obuka za kulturalnu kompetenciju i sprječavanje rasizma mogu se podijeliti u dvije odvojene sekcije.
- Treneri trebaju biti svjesni činjenice da ovaj modul zahtijeva dosta samopromišljanja.

Prilagodbe i varijacije

Obuka se može odvijati online uz moderatora te korištenje funkcije *breakout rooms* za individualni razgovor i potrebnih pauza.

Izvori

- Saad, Layla F. (2020). Me & White Supremacy, more information available at: <https://www.meandwhitesupremacybook.com/>
- Stanford Anti-Racism Toolkit, available at: <https://cardinalatwork.stanford.edu/manager-toolkit/engage/ideal-engage/anti-racism-toolkit>
- UNHCR, 2016, SGBV Prevention and Response: A Training Package, available at: <https://www.unhcr.org/publications/manuals/583577ed4/sgbv-prevention-response-training-package.html>

6. Modul: Komunikacija i govor (tijela)

Trajanje
3 jedinice
Teme
Komunikacija, jezik, antirasistički / antiseksistički jezik, govor tijela, osobni prostor, prijevod verbalne komunikacije i pisanog teksta
Obrazovni ciljevi
Modul je usmjeren na važnost komunikacije za rodno osjetljiv rad s muškim izbjeglicama. Naučiti važnost postavljanja i poštivanja granica u vidu brige o sebi i prevencije nasilja. Upoznati standarde kvalitete prevođenja verbalne komunikacije i pisanog teksta.
Detaljan opis
<p><u>Uvod</u></p> <p>Pitajte sudionike imaju li specifična pitanja vezana za jezik ili komunikaciju. Napišite ih na <i>flipchart</i> i odgovarajte na njih tijekom obuke.</p> <p><u>Što je komunikacija?</u> (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 6.1)</p> <p>Promišljanje o općoj definiciji komunikacije i jezika bavi se izazovima ali i prilikama koje nam jezik pruža. Razjašnjavaju se procesi „odrugečenja“ (eng. <i>othering</i>). Podijelite grupu u podgrupe od najviše 5 osoba i razmotrite sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Što je komunikacija? • Kako komuniciramo? • Što je sadržaj komunikacije? • Koje prepreke postoje u komunikaciji? • Kako možemo bolje komunicirati? <p>Nakon rasprave, tražite podgrupe da podijele svoje odgovore s ostatkom grupe. Upišite sve doprinose na <i>flipchart</i> . Primjeri:</p> <p><i>Što je komunikacija?</i> Npr. pričati s nekime ali i slušati nekoga; sudjelovati u zajedničkom procesu interakcije, ...</p> <p><i>Kako komuniciramo?</i> Npr. riječima (izgovorenim, napisanim), intonacijom, izrazima, gestama, tijelom, ...</p> <p><i>Što je sadržaj komunikacije?</i> Npr. vijesti, zamisli, ideje, činjenice, informacije, raspoloženje (osjećaje), želje, potrebe, mišljenja, ...</p>

Koje prepreke postoje u komunikaciji? Npr.

- Ne slušanje drugih
- Ravnodušnost prema tuđim osjećajima i mišljenjima
- Strah od neželjene reakcije
- Nesigurnost oko vlastitih osjećaja i tema koje želimo razmotriti
- Strah od ismijavanja ili neprihvatanja
- Zahtijevanje nečega
- Brzanje sa zaključcima
- Nesporazumi; osjećaj da drugi nisu pravedni prema nama: „Nitko me ne razumije“; neispravno postupanje: „Mislio/la sam da želiš da ovo napravim!“ i svaljivanje krivnje na drugoga
- Sugovornik: strah od toga što ćemo učiniti njemu* ili njoj* ako kaže nešto „krivo“; pokušavanje predviđanja naše reakcije; osjećaj kao da ga/ju ne slušamo i da to što govori nije važno; strah od negativnih posljedica za socijalni status.

Kako možemo bolje komunicirati? Npr. slušanjem; pažnjom; brigom za tuđe osjećaje i proučavanjem govora tijela; pažljivim iskazivanjem vlastitih osjećaja; prihvatanjem „ne“ kao odgovora; preispitivanje jesmo li u pravu ili ne; promišljanje pitanja moći i privilegija.

Ne možemo ne komunicirati:

- Htjeli ili ne htjeli, kao ljudska bića stalno sudjelujemo u komunikaciji. Čak i ako stojimo sasvim mirno, izbjegavamo bilo kakve pokrete tijela i ne progovorimo nijednu riječ, netko to može interpretirati kao društveni znak odsutnosti, neznanja, smirenosti, meditacije ili nečega drugoga. Budući da je naše ponašanje konstantno proučavano i interpretirano, stalno smo u komunikaciji s drugima, bez obzira na naše namjere. Međutim, komunikacija postoji samo u međuljudskom kontekstu – trebamo jedni druge kako bismo mogli međusobno komunicirati.
- S obzirom na to da smo komunikativna bića (osobina koja odvaja naše ponašanje od životinjskog), koristimo društvene znakove raznih vrsta. Komunikacija se ne sastoji samo od jezičnih znakova već i od svih parajezičnih čimbenika (intonacija, ritam govora, pauze, smijeh, uzdasi), i govora tijela (držanja, izraza lica, pokreta) u određenom kontekstu. Ukratko, u komunikaciji koristimo cijelo tijelo.

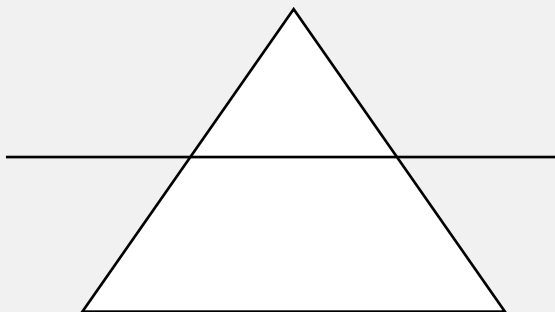
Neverbalna komunikacija:

- Studije u području komunikacije su pokazale da neverbalna komunikacija prenosi većinu poruke. Verbalno prenosimo manje od 10% poruke komunikacijskog čina. Ostatak prenosimo parajezično i kroz govor tijela.
- Govor tijela: ljudsko držanje i svi naši pokreti društveno su oblikovani i podložni tumačenju u društvenom okruženju. Možemo samo približno odrediti što je „prirodan“ položaj tijela ili „prirodan“ pokret; ako se čovjek pomiče, on* ili ona* se ponaša na tipiziran način, što znači da i te geste postaju tipične. Ako se pomiče u prostoru i pozicionira u odnosu na sugovornike, to radi na društveno tipiziran način..

Moć komunikacije i jezika:

Komunikacija je osnovni oblik društvenog ponašanja. Kroz komunikaciju gradimo društveno ponašanje i stvaramo društvenu stvarnost. Korištenjem jezika kako bi imenovali pojave, stvari, ponašanja, ljude, itd. oblikujemo identitete. Imenujemo ih i kategoriziramo na različite načine, npr. muškarac* - žena*. Gradimo i reproduciramo ove kategorije kroz jezik i komunikaciju. Obije prakse su ugrađene u odnose moći, što znači da su dominantni društveni slojevi u poziciji postavljanja etiketa i vrednovanja identiteta, a time i stvaranja društvenih hijerarhija. Marginalizirane grupe prolaze kroz proces „odruženja“. Dominantni slojevi društva određuju njihovo društveno/komunikacijsko postojanje tako što ih označava kao manje vrijedne ili ih uopće ne označava (npr. rodne identitete drugačije od samo žena* ili muškarac*). Budući da su asimetrije u odnosima moći internalizirane, ova nejednakost uglavnom ne postoji u društvenoj svijesti, pogotovo onoj „moćnika“. Internalizacija se odnosi na jednu i drugu stranu društvenog spektra moći i proizvodi ono što percipiramo kao društveno legitime osjećaje superiornosti na jednoj strani i nesigurnosti, nemoći i inferiornosti na drugoj.

Razmotrite s grupom kako odnosi moći u društvu utječu na našu svakodnevnu komunikaciju. „Trokut moći“ (nacrtajte ga na *flipchart*) prikazuje nejednakosti različitih društvenih slojeva. Ljudi na vrhu trokuta imaju više privilegija i resursa od onih u bazi trokuta.

- *Tko zauzima pozicije na vrhu? Tko je na dnu? Koje su njihove osobine?*
- *Kako nejednakosti moći utječu na rodne odnose?*
- *Tko su ne-bijelci (eng. People of Colour ili POC)? Koje mjesto oni zauzimaju u zapadnom, bjelačkom svijetu?*
- *Koju ulogu igra jezik? Koje nazive koristimo za marginalizirane zajednice? Zašto jezik može u isto vrijeme biti i diskriminativan i isključiv?*
- *Što je poveznica između moći i nasilja? Tko definira što je nasilje? Tko legitimira korištenje nasilja protiv drugog (npr. rodno uvjetovano nasilje)?*

Tražite sudionike da navedu primjere „odruženja“ vezano za migracije i rod. Zapišite ih na *flipchart* kako biste razotkrili rasizam prema i diskriminaciju ne-bijelaca i pripadnika FLINT skupine (žene*, lezbijke, interseksualne osobe, nebinarne osobe, transrodne osobe,

genderqueer osobe, biseksualne osobe, homoseksualci*diskriminirane grupe) kroz jezik i komunikaciju:

- *Kako se izbjeglice naziva na jeziku zemalja u koju su migrirali?*
- *Što je standardan jezik za administrativne postupke u zemlji u koju su migrirali?*
- *Postoje li riječi u Vašem jeziku koje potječu iz rasističke pozadine?*
- *Koji je prvi jezik koje dijete mora naučiti u školi?*
- *Koje sve oblike rodni identiteta poznajete?*
- *Što je heteronormativnost? Kako utječe na naše korištenje jezika? Kako utječe na izgradnju našeg identiteta?*
- *Kako izgleda antirasistički jezik? Kako izgleda rodno osjetljiv jezik? Zašto su bitni marginaliziranim grupama u borbi za priznanje?*

Govor tijela (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 6.2)

Bitan preduvjet za održavanje vlastite dobrobiti i za uspješno sudjelovanje u društvenom životu jest razumijevanje naših granica što se tiče osobnog prostora. Metoda „Moj osobni prostor“ (Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 6.2) uvodi temu poštivanja i nepoštivanja tjelesnih granica. Obrazovni cilj metode je rasprava o različitim parametrima društvenih situacija (osobni prostor, pojedinačna dobrobit, govor tijela, rod, međuljudski odnosi, kultura, socijalizacija), kao i podizanje svijesti o primjerenosti određenih tjelesnih razmaka u društvenim situacijama. Podučava važnost postavljanja i poštivanja granica.

- Tražite sudionike da se podijele u parove. Poredajte sudionike u dva reda tako da stoje jedan nasuprot drugome na daljini od otprilike pet metara.
- Odaberite jednu stranu koja će početi hodati prema drugoj i signalizirajte početak kretanja. Sudionici sami odabiru brzinu hoda.
- Osoba u redu koji se ne kreće odlučuje s glasnim „stani“ kada će njegov partner prestati hodati.
- Kada svi stoje na mjestu, tražite od sudionika da stoje trenutak duže i gledaju u oči svojih partnera. Neka primijete koliko su blizu ili daleko ostali jedni od drugih stali drugi parovi.
- Kada su gotovi, tražite ih da se vrate u početni položaj. Sada strana koja je stajala hoda a ona koja je hodala govori „stani“!

Pitanja za promišljanje nakon vježbe:

- *Kako ste se osjećali za vrijeme vježbe?*
- *Što ste primijetili?*
- *Je li postojala razlika u razmaku između parova?*
- *Je li neka situacija bila neugodna za Vas?*
- *Kako biste procijenili veličinu Vašeg osobnog prostora prije vježbe?*
- *Jeste li naučili nešto novo (o sebi)?*

Svaka osoba ima svoje granice što se tiče osobnog prostora. Održavanje određene blizine/razmaka osigurava njihovu ugodu i omogućuje da se dobro slažu sa svojim

sugovornicima. Poštivanje granica i održavanje dobre ravnoteže između blizine i razmaka su potrebni u više dimenzija svakodnevnog života. Ovo je posebno bitno u interakciji s djecom, s obzirom na to da se njihove granice uvelike razlikuju od onih adolescenata ili odraslih ljudi. Međusobno dogovoreni razmak stvara osjećaj povjerenja i sigurnosti u djetetu. Govor tijela (kako se pomičemo i gestikuliramo) također čini bitan faktor stvaranja ugone u međuljudskim interakcijama. Interakcija između poznanika iziskuje različite granice od one osoba koje se ne poznaju. Nadalje, naša kultura i društveni kontekst određuju način na koji percipiramo osobni prostor i primjereni razmak.

Razmotrite sljedeće sa sudionicima:

- *Zašto je bitno poznavati vlastite granice i poštivati granice naših prijatelja, članova obitelji, kolega, klijenata, itd.?*
- *Koliko su velike razlike u razmaku kod intimnih, prijateljskih, opuštenih i službenih interakcija?*
- *Jeste li primijetili razlike u kulturi kod govora tijela i osobnog prostora?*
- *Kakav utjecaj ima rod na postavljanje granica? (npr. muško zauzimanje prostora u javnom prijevozu, spolno uznemiravanje)*
- *Kako se nasilje manifestira kroz narušavanje primjerenog razmaka i kontroliranje osobnog prostora?*
- *Koje profesionalne granice ne smijemo prijeći? Do koje razine možemo biti blizu u našem kontaktu s izbjeglicama?*
- *Raspravlja li se o temama kao što su bliskost i razmak, moć i ovisnost u interviziji i superviziji?*

Prevođenje verbalne komunikacije / pisanog teksta

Pitajte grupu koliko iskustva imaju sa prevoditeljem verbalne komunikacije/pisanog teksta. Ako većina sudionika rutinski surađuje s prevoditeljem, neka navedu najvažnije čimbenike koje /trener treba imati na umu za provođenje glatkog komunikacijskog procesa:

- *Što trebate pripremiti prije sastanka?*
- *O čemu trebate razmišljati tijekom sastanka?*
- *O čemu je potrebno promisliti nakon sastanka?*

Navedite potrebne standarde kvalitete (vidi dolje) i razmotrite ih.

Ako sudionici nemaju iskustvo suradnje s prevoditeljima, predstavite standarde kvalitete koje je FOMEN projektni tim razradio za program intervencije / edukacije muških izbjeglica:

- Prevoditelj je dobro osposobljen i kvalificiran za rad.
- Prevoditelj koji radi s migrantima i izbjeglicama ne smije biti prijatelj, roditelj, tajnica, psiholog ili socijalni radnik. Ne smije doći do kontakta između sudionika i prevoditelja izvan konteksta radionice.

- Prevoditelj je posrednik u komunikaciji (omogućuje međusobno razumijevanje), kulturalni posrednik (omogućuje stvaranja povezanosti među trenerima i sudionicima) i stručnjak (ugovorom obavezan na povjerljivost).
- Posao prevoditelja je prevesti sve što je rečeno te time ispuniti ulogu „neutralnog jezičnog posrednika“ (nije „odvjetnik“ sudionika). To je preventivna mjera za sprječavanje uplitanja sudionika u proces prevođenja, npr. kroz zamolbe da određene stvari ne budu prevedene ili traženje savjeta ili mišljenja prevoditelja. Čak i ponovljene fraze ili rečenice moraju biti prevedene onako kako su izgovorene.
- Trener snosi odgovornost za upoznavanje grupe s ulogom prevoditelja. Komunikacija se vodi s trenerom, no prevoditelj omogućuje međusobno razumijevanje i interakciju. Pružatelj usluge je odgovoran i za održavanje dobrog odnosa sa sudionicima. Ovo treba biti naznačeno na početku radionica, no može se ponoviti s vremena na vrijeme.
- Trener i prevoditelj trebaju imati odnos međusobnog povjerenja, suradnje, usklađenog sustava vrijednosti, razumijevanja njihovih uloga i metoda rada, usklađenih ciljeva i međukulturalnih kompetencija.

Ponudite preporuke polaznicima na temelju iskustva u radu s muškim migrantima i izbjeglicama u grupnom okruženju:

- Priprema prije radionice:
 - Koliko je sudionika u grupi?
 - Kojim dobnim skupinama pripadaju sudionici?
 - Koje su jezične specifičnosti sudionika (npr. regionalni dijalekti)?
 - Što je sadržaj radionice (neki pojmovi imaju drugačija značenja u drugim jezicima → prevoditelj treba prethodno razmotriti s trenerom koje značenje određeni termin treba imati u kontekstu određene radionice)
 - Prijevod materijala koji će se koristiti tijekom radionice
- Za vrijeme radionice:
 - Preporuča se konsektivno tumačenje za rad s grupama.
 - Prevoditelj je dio procesa grupnog rada no njegova je uloga neutralna – usredotočena je samo i isključivo na prevođenje. Istaknite sudionicima da prevoditelj nije na ničijoj strani.
 - Prevođenje u prvom licu: ako trener kaže „Bok, moje ime je Marko“, onda prevoditelj treba prevesti točno ono što je rečeno („Bok, moje ime je Marko“).
 - Jasnoća: Ako prevoditelj ne razumije riječ i treba provjeriti prijevod, mora objasniti proces treneru ili sudionicima, ovisno s kojom stranom su potrebne dodatne konzultacije.
 - U redu je zaustaviti sudionike ili trenera ako poruka postaje predugačka za kontinuirano prevođenje.
 - Potrebno je prevesti sve što je spomenuto u grupnom radu, čak i razgovore između sudionika. Zadaća prevoditelja je dati svim sudionicima mogućnost razumijevanja/praćenja komunikacije u grupnom okruženju.

- Razjasnite nesporazume: ako prevoditelj osjeća da postoji neki nesporazum, on*ona* ga treba razjasniti. Osnovna zadaća prevođenja je omogućavanje međusobnog razumijevanja sudionika i trenera.
- Ako prevoditelj misli da je njegova neutralnost ugrožena, može na trenutak staviti svoje dužnosti po strani i objasniti sudionicima koje su njegove odgovornosti. Budući da je zadaća trenera nositi se sa sličnim situacijama, prevoditelj može i tražiti od trenera da grupi ponovno objasni dužnosti prevoditelja.
- Problematične riječi u prevođenju: čak i ako se povede razgovor o kulturalnim/društvenim tabuima, prevoditelj sadržaj treba prevesti u izvornom obliku, bez pokazivanja svojih osjećaja (npr. religiozni komentari, psovke, ...). To znači da prevoditelj treba imati temeljito znanje o kulturalnim temeljima jezika s kojim radi.
- Neke riječi/koncepti ne postoje u drugim jezicima. Prevoditelj treba tražiti trenera da ih opiše drugim riječima ili da koristi alternative termine. U najboljem slučaju, prevoditelj s trenera razmatra sadržaj sastanka prije radionice.
- Prevoditelj može stajati/sjediti pokraj trenera tako da se održi kontinuitet u govoru tijela u očima sudionika. U procesu prevođenja potrebno je i da trener i prevoditelj osvijeste vlastiti govor tijela. Ovo uključuje održavanje pozitivnog stava s osmijehom na licu, kimanje glavom i iskazivanje otvorenosti kroz govor tijela (npr. prekrizene ruke mogu biti protumačene kao izraz zatvorenosti). Predlaže se da trener i prevoditelj međusobno daju povratne informacije o iskazanom govoru tijela poslije svakog modula.
- Prevoditelj je čovjek, a ne stroj. U pravilu je dobro izbjegavati emocionalne reakcije, ali to nije uvijek moguće. Međutim, prevoditelj bi trebao jasno objasniti što je uzrok njegove reakcije, npr. plakanja ili smijanja.
- Nakon radionice:
 - Promislite je li Vam neki dio radionice predstavljao izazov? Jesu li Vas neki komentari razljutili ili rastužili? Ostavite dovoljno vremena za promišljanje nakon svakog sastanka. Ako je moguće, razmijenite komentare i dojmove s drugim trenerima.
- Tumačenje osjetljivih sadržaja (npr. rodno uvjetovano nasilje):
 - Prevoditelji trebaju biti dobro obučeni o sadržajima koje prevode.
 - Kao trener osigurajte suglasnost s prevoditeljem u prevođenju određenih sadržaja. Prevoditelj ima pravo izraziti osjećaj neugode i odbiti prevođenje određenih tema.
 - Osiguravanje dobrobiti prevoditelja: osigurajte priliku poslije radionice za razmjenu dojmova. Pobrinite se za sebe nakon prevođenja. Neke teme mogu imati veći ili manji utjecaj na Vaše mentalno stanje (npr. prevođenje u bolnicama ili za vrijeme terapije; primjeri govora mržnje vezanog za žene*).

Razmotrite ove standarde kvalitete sa sudionicima i poslušajte moguće prijedloge.

Zaključak

Potaknite sudionike da podijele svoja mišljenja nakon modula:

- *Što smatrate najvrjednijim idejama ili spoznajama iz ovog modula?*
- *Koje izazove predviđate u primjeni naučenoga u ovom modulu?*
- *Koju korist predviđate od odslušanog modula?*

Obrazovni materijali

- *Flipchart*
- *Flomaster*

Očekivani ishodi učenja

Kompetencije vezane uz:

- komunikativno ponašanje
- nejednake odnose moći
- prepoznavanja granica
- uvjete za prevođenje verbalne komunikacije ili pisanog teksta
- govor tijela
- rodno osjetljiv/antirasistički jezik
- raznolikosti u toleranciji razmaka/blizine (osobni prostor)

Vještine

Samopromišljanje, osjetljivost u komunikaciji, kritičko razmišljanje, antirasistički/rodno osjetljiv jezik, suradnja s prevoditeljima, postavljanje/poštovanje granica

Znanje

Važnost komunikacije i jezika, odnosi moći, standardi kvalitete za prevođenje usmene komunikacije i pisanog teksta, osobni prostor

Stavovi

Rodna osjetljivost, osjetljivost u vezi granica i jezika, antirasizam, komunikativnost

Prilagodbe i varijacije

Ovaj modul ne zahtijeva fizičku prisutnost sudionika i može se provoditi online putem.

Međutim, metoda „Moj osobni prostor“ može se održati samo uz fizičku prisutnost sudionika. Ako se modul održava digitalno, možete podijeliti fotografije ljudi u procesu interakcije i analizirati njihov govor tijela i dimenzije osobnog prostora. Koristite primjere iz različitih društvenih situacija (interakcija na radnom mjestu, u obitelji, intimna interakcija, susret s javnim službenicima poput policajaca).

Izvori

- Butler, J. (2006): Hass spricht. Zur Politik des Performativen. Berlin: Berlin Verlag.
- Reichertz, J. (2010): Kommunikationsmacht. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Stadlbauer, J., Scambor, E. (2019) Men Talk - Leitfaden für Dialogreihen mit männlichen Asylberechtigten, subsidiär Schutzberechtigten & Drittstaatsangehörigen in der Steiermark. Graz: VMG.
- https://www.diakonie-wuerttemberg.de/fileadmin/Diakonie/Arbeitsbereiche_Ab/Migranten_Mg/Mg_Rassismuskritische_Broschuere_vollstaendig.pdf
- Steirischer Dachverband der Offenen Jugendarbeit & Hazissa – Prävention sexualisierter Gewalt,
https://www.hazissa.at/files/6115/7286/5029/Leitfaden_Schutzkonzept_Jugendarbeit-1.pdf
- https://www.bdkj.info/fileadmin/BDKJ/bdkj-dioezesanstelle/Kinderschutz/Methodenbausteine_fuer_Grundkurse_FR.pdf

7. Modul: Prevencija nasilja

Trajanje

3 jedinice

Teme

Prevencija nasilja u sklopu modela socijalne ekologije, s naglaskom na:

- transformiranje koncepta tradicionalne muževnosti
- bolje kontroliranja osjećaja (pogotovo srdžbe) i rješavanje sukoba nenasilnim metodama

Obrazovni ciljevi

- Sudionici će se upoznati s ekološkim modelom kao okvirom za prevenciju i razumijevanje nasilja kao ponašanja ili prakse usvojene tijekom rodne socijalizacije i kroz iskustva vezana za tradicionalan model muževnosti.
- Stjecanje razumijevanja o srdžbi kao prirodnom i genetski uvjetovanom osjećaju koji utječe na naše tijelo, um i radnje i može nas potaknuti na korištenje nasilja u određenim situacijama ako se ne trudimo smiriti ga.
- Razvit će i naučiti strategije za izbjegavanje korištenja nasilja čak i u trenucima koji potiču srdžbu ili stres kroz tehnike smirivanja uma ili tijela (i napuštanja situacije po potrebi) te kroz zdravu, nenasilnu komunikaciju o svojim osjećajima i potrebama, čak i za vrijeme sukoba.
- Modul koristi nekoliko metoda i vježbi iz odgovarajućeg modula edukacijskog programa kako bi se sudionici (kao potencijalni budući treneri) upoznali s njima.

Detaljan opis

Uvod

Kratki pregled sadržaja i strukture modula.

Prezentacija ekološkog modela kao okvira za prevenciju nasilja

Daje se sažet pregled ekološkog modela kao okvira za prevenciju nasilja (vidi Metode programa za izobrazbu stručnjaka, Metoda 7.1). Objašnjava se da rodno uvjetovano nasilje među partnerima nema jedinstven razlog već se sastoji od složenih i mnogostrukih faktora rizika na različitim razinama socijalne ekologije (individualna – muški i ženski partner, odnosi – dinamika i sukobi, zajednica – susjedstvo, norme, sankcije i društvo/kultura – rodne dinamike / nejednakosti u pravima, ekonomiji, itd.) koje uzajamno djeluju i tvore putove prema nasilju. Zbog iznimne složenosti i velikog broja potencijalnih faktora rizika, naglašavaju se dva glavna faktora koji uzajamno djeluju s nekoliko ostalih u gradnji putova prema nasilju:

- vrijednosna orijentacija pojedinca utemeljena na tradicionalnim / štetnim (eng. *toxic*) normama muževnosti
- poteškoće u regulaciji osjećaja (srdžbe) u komunikaciji i rješavanju sukoba.

Neki drugi faktori ne mogu biti predstavljeni zbog toga što nisu dinamični nego statični (vezani za povijest muškaraca*), kao npr. iskustvo nasilja u djetinjstvu ili sociodemografski faktori.

Ne preporuča se ulaziti u detaljna objašnjenja ili rasprave u vezi različitih faktora rizika.

Nasilje kao obrazac ili praksa stečeno kroz proces rodno oblikovane socijalizacije i rodno obojenih iskustava

Nasilje se predstavlja kao obrazac ili praksa međuljudskih odnosa s nekoliko dimenzija (ponašajna, osjećajna, kognitivna, osjetilna), a ne kao skup specifičnih, izoliranih ponašanja. Nasilje je široko rasprostranjena praksa međuljudskih odnosa – kao ljudska bića, svi znamo kako koristiti nasilje i zlostavljati drugoga. Tradicionalni obrasci muškog društvenog ponašanja te rodno usmjerene norme rezultiraju time da je nasilje puno prihvatljiviji i čak poželjan način ophođenja za muškarce*, pogotovo u situacijama u kojima im se čini da su njihova moć ili privilegiji u opasnosti (vidi Modul 2 i Modul 3). Zbog toga je muški kapacitet reguliranja osjećaja i empatije, pogotovo u situacijama u kojima dolazi do sukoba, uvelike umanjen. Korištenje različitih oblika i razina nasilja i zlostavljanja integrirano je u način na koji se muškarci* odnose prema sebi i drugima, pogotovo ženama* i djeci.

Ako imate dodatnog vremena, možete provesti vježbu „Kako biti (pravi) muškarac*“ kako biste prikazali proces i povezanost normi tradicionalne muževnosti s korištenjem nasilja u svakodnevnom životu.

Metoda „Kako biti (pravi) muškarac*“ (Metoda 7.1)

Vježba „Kako biti (pravi) muškarac*“ usmjerena je na prikazivanje kako muškarci* usvajaju i integriraju u svoje obrasce ponašanja tradicionalne rodno usmjerene norme koje potiču korištenje nasilja. Uz to, vježba pomaže identificirati i primijeniti regulaciju osjećaja koji prethode korištenju nasilja, uglavnom srdžbe. Slijedi kratko objašnjenje srdžbe i metode „Preispitivanje srdžbe“, čije su pune verzije prikazane u priručniku Metode programa za izobrazbu stručnjaka.

Što je srdžba?

- Srdžba je obrambeni mehanizam koji se razvijao u našim precima tijekom milijuna godina, a namjena mu je da nas zaštiti od opasnosti.
- Srdžba je emocija koju osjećamo kao odgovor na situacije koje percipiramo kao prijetnju ili koje nas sprječavaju da dođemo do vlastitih ciljeva.

- Osjećamo srdžbu kada svjedočimo nekoj nepravdi, kada ne možemo postići naše ciljeve, kada nam se čini da nas drugi žele povrijediti ili osramotiti.

Osjećanje srdžbe uglavnom nije naš odabir – to je kemijska reakcija koju pokreće naš mozak kako bi nas zaštitio u situacijama koje u nama izazivaju nesigurnost. Situacije koje percipiramo kao prijeteće i koje u nama izazivaju srdžbu ovise o našim ranim životnim iskustvima – zato je dobro moći raspoznati situacije na koje je naš sustav za suzbijanje prijatiji posebno osjetljiv. Oni koji su već jednom iskusili nasilje ili slične traumatske situacije (poput nepravde ili diskriminacije) mogu biti osjetljiviji te se stoga lakše razljutiti.

Ponekad su ove prijatnje fizičke, ponekad društvene („Ne sviđam mu se“) ili povezane sa statusom („Pokušava me ocrniti“) i povezane sa sukobima s drugim ljudima. Često se svode na prepreke koje nas sprječavaju da postignemo ciljeve ili utječu na naša očekivanja od drugih ljudi, što uzrokuje frustraciju.

Metoda „Poznavanje svoje srdžbe“ (Metoda 7.2)

Kako bismo izbjegli nasilne reakcije, trebamo se upoznati s našom srdžbom i naučiti ju izraziti na konstruktivan način. Metoda „Preispitivanje srdžbe“ omogućava proučavanje našeg osjećaja srdžbe (i drugih emocija) u situacijama u kojima smo koristili nasilje u bilo kojem obliku (nasilje povezano s mislima, motivacijom, pažnjom, ponašanjem, osjetilima i maštom).

Nakon vježbe, potaknite sudionike da razmisle o prošlim i trenutačnim iskustvima s muškim izbjeglicama. Kakve situacije mogu biti percipirane kao prijeteće ili otežati regulaciju osjećaja? Pitajte ih kako mogu provesti metodu s muškarcima* s kojima rade te da navedu moguće prednosti, poteškoće i potrebe za prilagodbom.

Prijeđite na strategije za izbjegavanje nasilja u situacijama u kojima osjećamo srdžbu. Strategija je usmjerena na umirivanje uma i tijela (po potrebi povlačenjem iz situacije, tzv. „time out“) i konstruktivno rješavanje sukoba. Ponovno se koristi skraćena verzija odgovarajuće vježbe iz priručnika Metode programa za izobrazbu stručnjaka.

Metoda „Boca Coca-Cole“ (Metoda 7.3)

Vježba „Boca Coca-Cole“ vizualno prikazuje kemijsku reakciju koja se događa u nama u trenutku kada osjećamo srdžbu i pomaže nam istražiti različite strategije za regulaciju naših osjećaja. Treneri mogu ispitati sudionike o mogućnosti izvođenja ove vježbe s muškarcima* s kojima rade te prikupiti potencijalne prijedloge za promjenu ili prilagodbu metode.

Zaključak

Potaknite sudionike da podijele svoja iskustva nakon radionice:

- Što smatrate najvrjednijim idejama ili spoznajama iz ovog modula?
- Na koji način možete primijeniti naučeno u ovom modulu u radu s muškim izbjeglicama ?
- Koje izazove predviđate u primjeni naučenoga u ovom modulu?

Obrazovni materijali

- Laptop
- Projektor
- PowerPoint prezentacija
- Flomaster
- Flipchart
- Radni materijali za opisane aktivnosti:
 - radni list o ekološkom modelu prevencije nasilja
 - radni list (za M ili Ž) za metodu „Kako biti (pravi) muškarac*“
 - dijagram za metodu „Preispitivanje srdžbe“
 - boce Coca-Cole i radni list „Moja boca Coca-Cole“ za metodu „Boca Coca-Cole“

Očekivani ishodi učenja

- Sudionici će steći razumijevanje o složenosti različitih faktora rizika puteva prema nasilju, kao i o ekološkom modelu kao okviru za prevenciju nasilja.
- Sudionici će steći dublje razumijevanje o dvije temeljne strategije prevencije rodno uvjetovanog nasilja u kojima su agresori muškarci*: preispitivanje i transformiranje tradicionalnih (ili štetnih) modela muževnosti i rad na regulaciji osjećaja, pogotovo bijesa.
- Upotrebom istih praktičnih vježbi u radionicama s muškim izbjeglicama sudionici će preispitati način na koji osjećaju srdžbu (i ostale emocije) u situacijama u kojima su koristili nasilje (ili su ga htjeli koristiti) u njegovim različitim oblicima (nasilje povezano s mislima, motivacijom, pažnjom, ponašanjem, osjetilima i maštom). Steći će razumijevanje o načinu na koji ova emocija utječe na i ograničava normalno funkcioniranje našeg uma i tijela.
- Upoznat će načine izbjegavanja korištenja nasilja, čak i u stresnim ili konfliktnim situacijama, kroz tehnike smirivanja uma (izbjegavanje zahuktavanja vlastitih emocija kroz negativni unutarnji monolog) i tijela, napuštanja situacije („time-out“) ili nenasilnog izražavanja osjećaja i potreba.

Vještine

- Samosvijest i promišljanje u situacijama koje izazivaju srdžbu
- Prepoznavanje ranih znakova srdžbe i fizioloških, empirijskih, kognitivnih i bihevioralnih posljedica srdžbe,
- Strategije za nenasilno ponašanje u situacijama koje izazivaju srdžbu; metode za smirivanje tijela i uma i konstruktivno izražavanje potreba; napuštanje situacije po potrebi („time out“).

Znanje

- Znanje o ekološkom modelu kao okvira za prevenciju nasilja

- Shvaćanje nasilja kao naučene prakse i razumijevanje odnosa između nasilja i (tradicionalne) muževnosti
- Razumijevanje emocije srdžbe, njegove evolucijske funkcije i utjecaja na različite aspekte našeg iskustva
- Poznavanje strategija izbjegavanja nasilja za vrijeme sukoba

Stavovi

- Predanost za i odgovornost prema odabiranju nenasilnih, obazrivi i suosjećajnih praksi
- Otvorenost za osjećajno i kritično samopromatranje i samosvjesnost
- Pristup bez osuđivanja u radu s nasiljem i prevencijom nasilja kod ciljanih skupina.

Komentari i prijedlozi

Metoda „Kako biti (pravi) muškarac*“ može se provesti i u sklopu modula o rodu i muževnosti. Korisno je napraviti kratki uvod u odnos između nasilja i muške rodne socijalizacije, no u ovom modulu za to vjerojatno neće biti vremena.

Prilagodbe i varijacije

Ovaj modul može biti prilagođen za online održavanje.

Dijagram za vježbu „Preispitivanje srdžbe“ treba biti poslan sudionicima u online obliku kako bi ga mogli pripremiti prije radionice.

Vježba „Boca Coca-Cole“ će izgubiti dio svoje učinkovitosti bez vizualnog prikaza (protresene) pjenušave boce Coca-Cole. Radni listovi bi trebali biti podijeljeni online putem i isprintani.

Izvori

- Gilbert, P. (2009) The Compassion Mind. London: Robinson.
- Heise, L. L. (2011) What works to prevent partner violence: An evidence overview. London: Strive Consortium.
(<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08abde5274a31e0000750/60887-PartnerViolenceEvidenceOverview.pdf>)
- Kolts, R. (2011) The Compassionate Mind Approach to Managing Your Anger: Using Compassion Focused Therapy. London: Robinson.
- King, A. (2017) Engaging men's responses to family violence. Australia: Groupwork Solutions.
- “Take a time-out!” from the Respect Phonenumber. Available at:
<https://respectphonenumber.org.uk/wp-content/uploads/2020/02/Respect-Phonenumber-Take-a-time-out-leaflet-2020.pdf>

8. Modul: Briga o sebi, primjena stečenog znanja i povratne informacije

Trajanje

3 jedinice

Teme

- Briga o sebi
- Osjećaji
- Mentalno zdravlje

Obrazovni ciljevi

Provođenje brige o sebi u ulozi stručnjaka: osjećaji bespomoćnosti, nemoći, straha i zabrinutosti trebaju biti shvaćeni ozbiljno. Potrebno je probuditi svijest o činjenici da ovi osjećaji, kada se o njima ne vodi računa, mogu ozbiljno utjecati na dobrobit sudionika. Sudionici će promisliti o izazovima s kojima se suočavaju u svojem području rada. Upoznati strategije za suočavanje s osjećajima kako bi se izbjegao rizik od iscrpljenosti ili posredne traume.

Pregled sadržaja CBP-a, stvaranje perspektive za primjenu naučenoga u radu s muškim izbjeglicama.

Detaljan opis

Uvod

Predstavite sadržaj modula i pitajte sudionike imaju kakvih pitanja u vezi brige o sebi. Prikupite ih i ponudite odgovore dok prolazite kroz sadržaj modula.

Briga o sebi

Upitajte sudionike s kojim izazovima su se suočili u svojim područjima rada:

- *Što Vam predstavlja izazov ili poteškoće u radu s izbjeglicama?*
- *Koje izazove nameće društvo (npr. pravna situacija, dostupnost usluga, rasizam)?*
- *Što uzrokuje stres s obzirom na Vaša radna iskustva (npr. tumačenje, savjetovanje, terapija, obučavanje)?*
- *Što pridonosi Vašem iskustvu nemoći u radu s izbjeglicama (npr. osjećaj bespomoćnosti, diskriminacija, isključivanje iz društva, postavljanje granica, međukulturalni problemi)?*

Bespomoćnost i nemoć su osjećaji koje možemo iskusiti kada prolazimo kroz situacije za koje ne možemo pronaći rješenje ili za koje nemamo prethodnog iskustva, kada ne možemo obraniti ili zaštititi sebe ili druge, kada jednostavno ne znamo što napraviti. Ljudi se mogu osjećati bespomoćno kada . . .

- ih se sprječava da rade ono što žele
- ih drugi odbijaju saslušati ili razumjeti
- ne mogu shvatiti što se događa
- se osjećaju napuštenima i bez zaštite
- ih se vrijeđa ili obezvrjeđuje
- se prema njima ophodi na nepravedan način
- ih se isključuje itd.

Stvaranje dobrog odnosa sa sudionicima i suosjećanje s njihovim pričama može biti u isto vrijeme vrijedno i bolno iskustvo. Sudionici mogu prolaziti skroz situacije u svojem svakodnevnom životu koje im stvaraju stres ili osjećaj bespomoćnosti: to su deportacije, nasilni čini, diskriminacija, druge prijetnje. Ljudi koji su dugo živjeli u nepredvidljivim, neizvjesnim situacijama mogu nositi trajne posljedice istoga.

- U dobrom radnom okruženju, želja da se pomogne drugome može postati zajednička vrijednost zbog koje rad postaje značajan i vrijedan. S druge strane, upravo ta želja može dovesti do zanemarivanja vlastitih ograničenja. Osjećaj izmorenosti ili posredna trauma (traumatski simptomi koji proizlaze iz rada s ljudima koji žive u nepovoljnim uvjetima) faktori su rizika u radu s ugroženim ciljanim grupama.
- Istaknite da je ljudski reagirati. Nerazumno je očekivati da tužni ili stravični detalji o nečijem životu neće na nas ostaviti snažan dojam. Stav da moramo ostaviti stvari koje smo iskusili na poslu iza sebe može pridonijeti zatvaranju pružatelja usluga same u sebe, iako bi bilo primjereno da rasprave svoje emocije.
- Razgovori s kolegama o emocijama i reakcijama za vrijeme rada trebaju biti isplanirani jer pomažu u suzbijanju rizika od negativnih psiholoških posljedica u radu s ugroženim ciljanim grupama. Ovo je jedan od mnogih razloga zašto npr. FOMEN intervencijski program trebaju provoditi dva suvoditelja. Prilike za raspravu o različitim dimenzijama rada i dobivanje podrške te povratnih informacija o osobnom razvoju važni su postupci za održavanje interesa i zadovoljstva u vlastitom radu.
- Korisno je usvojiti preventivni stav što se tiče izmorenosti i posredne traume. Ovo podrazumijeva pažljivost prema vlastitim potrebama (u smislu brige o sebi), prepoznavanje prvih znakova sagorijevanja, posredne traume i postavljanje granica. Rad s ljudima koji su iskusili ili trenutačno prolaze kroz teške situacije može taknuti naše bolne točke, kao npr. iskustva s nasiljem koje još nismo procesuirali. Normalno je da se naše rane mogu otvoriti. Profesionalno ih je zbrinuti i tražiti pomoć.

„Klavir brige o sebi“ (Metode za izobrazbu stručnjaka, Metoda 8.1)

Ova metoda ima za cilj prihvaćanje raznolikosti strategija za suočavanje s osjećajima. Podiže svijest o važnosti brige o sebi i pažljivog postupanja sa sobom. Sudionici promišljaju o svojem mentalnom stanju i dijele strategije za održavanje dobrog mentalnog zdravlja.

Postavite sudionicima sljedeća pitanja:

- *Što radite kako biste se nosili s osjećajima stresa, bespomoćnosti i nemoći?*
- *Što Vam pomaže u suočavanju s preprekama u profesionalnom životu?*
- *Što Vam daje energiju i pomaže Vam da se bolje osjećate?*

Podijelite isprintane crne i bijele tipke klavira.

Tražite sudionike da zapišu svoje strategije za brigu o sebi na bijele tipke. Kada je svaki sudionik ispunio bijele tipke, skupite papire i poredajte ih u obliku dugačkog klavira. Zatim razmotrite strategije i izložite ih na *flipchart*.

- *Što primjećujete kada pogledate u klavir?*
- *Jeste li naučili neke nove strategije? Jesu li Vam neke poznate?*
- *Kao suradnici, kako se možete međusobno podupirati kada se osjećate tužno, bespomoćno ili ste loše volje?*
- *Koje su Vaše snage i resursi?*

Kad god se sudionici osjećaju izmoreno ili bespomoćno, mogu „promijeniti svirku“ na svojem klaviru. Ne moraju uvijek stisnuti iste tipke, nego mogu naučiti o novim strategijama brige o sebi od svojih kolega ili ih otkriti sami.

Primjena stečenog znanja i povratne informacije

Prikupite sav skupljeni materijal (*flipchart*, itd.) iz svakog modula i izložite ih na zidove. Sudionici mogu obići prostoriju i pregledati materijale kako bi se prisjetili svakog sastanka.

Druga mogućnost je pripremanje digitalne prezentacije koja sumira sav sadržaj iz programa.

Tražite od grupe da rekonstruiraju sadržaje radionice. Možete im se pridružiti s Vašim iskustvima i sjećanjima o procesu obučavanja.

Pitajte ih sljedeća pitanja:

- *Voljeli bismo znati što je za Vas najvrjednija stvar koju ste naučili ?*
- *Kako ćete ih prenijeti u svoje područje rada?*

Konačne povratne informacije:

- *Imali nešto što biste htjeli razmotriti sada?*
- *Razmislite što će vam za godinu dana ostati u pamćenju iz ovog programa?*
- *Biste li preporučili ovaj program drugim kolegama? Ako je Vaš odgovor da, koje dijelove programa biste preporučili?*

Završna evaluacija

Podijelite završni evaluacijski upitnik. Objasnite o čemu je upitnik i zašto ga je potrebno ispuniti. Budite jasni oko dobivanja pristanka sudionika za popunjavanje upitnika.

Završite tako da podijelite potvrđnice o sudjelovanju.

Obrazovni materijal

- Prikupljeni materijali iz svih prethodnih sastanaka (*flipchart* papiri, radni materijali, itd.)
- Završni evaluacijski upitnik
- Potvrđnice
- Tipke klavira (Metode za izobrazbu stručnjaka, Metoda 8.1)

Očekivani ishodi učenja

- Sudionici će spoznati vlastite tehnike i sposobnosti za brigu o sebi. Od ostalih sudionika će naučiti nove korisne strategije za suočavanje s osjećajima.
- Sudionici će naučiti zašto su briga o sebi i podizanje svijesti o pitanjima mentalnog zdravlja bitni koraci prema zdravijem životu.
- Sudionici će podijeliti svoja iskustva iz programa radionice i prisjetiti se sadržaja. Dobit će dojmove članova grupe („koji dio je njima bio bitan, a koji je meni“).
- Razmotrit će se mogućnosti primjene sadržaja programa u vlastito područje rada.

Vještine

Dijeljenje iskustva, slušanje, raspravljanje o osjećajima, imenovanje vlastitih snaga i resursa, povratne informacije, promišljanje

Znanje

Mentalno zdravlje, osjećaji, prethodni sadržaji radionice, primjena stečenog znanja

Stavovi

Briga o sebi, raspravljanje o mentalnom zdravlju među stručnjacima, otvorenost, perspektiva za budućnost

Komentari i prijedlozi

VAŽNO!

Nemojte ulaziti preduboko u raspravu o iskustvima sudionika. Rasprava treba ostati na površinskim informacijama kako bi se izbjegao povratak neugodnih osjećaja zbog ponovnog proživljavanja neugodne situacije. Potaknite sudionike da zaustave raspravu ako postaje previše osobna.

Prilagodbe i varijacije

Modul ne zahtijeva fizičku prisutnost i može se održati online putem.

Umjesto redanja tipki klavira u prostoru, možete napraviti mrežni popis (po mogućnosti s ilustracijom tipki klavira) i podijeliti ga sa sudionicima.

Izvori

- Preitler, B. (2016) An ihrer Seite sein. Psychosoziale Betreuung von traumatisierten Flüchtlingen, StudienVerlag.
- Stadlbauer, J., Scambor, E. (2019) Men Talk. Graz: VMG.
- Zito, D., Martin, E. (2016) Umgang mit traumatisierten Flüchtlingen. Ein Leitfadens für Fachkräfte und Ehrenamtliche, BELTZ Juventa